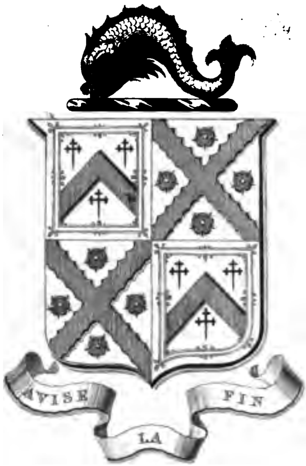

AVISE
LA
FIN

Q. HORATII
FLACCI
CARMINA.

Ex numismate æneo Fulvii Ursini

B. Picart inv. — Cl. Duflos sculp.

QUINTI
HORATII
FLACCI
CARMINA,

detersis recentibus plerumque maculis, nitori ſuo reſtituta.

NOVA EDITIO.

PARISIIS,
Typis J. Barbou, viâ Mathurinensium.

M DCC LXXV.

timo parente Romam deportatus eſt, (4) traditusſque in diſciplinam Orbilii (5) Pupilli, qui nuper, relictâ Benevento patriâ, Romam demigrârat, ut ibi bonas artes doceret. Puer itaque Horatius honeſtè & decenter veſtitus, additis etiam ſervulis qui ſequerentur, doctrinis omnibus, queis Equitum ac Senatorum liberi imbuebantur, unà eruditus eſt, advigilante interim, & cunctis ferè locis præſente, optimo parente, ne quid accideret, quo puerilis ætatis integritas corrumperetur : quod quidem verè paternum beneficium perenni & aureo grati animi monumento (6) filius memor consignatum voluit.

Romæ igitur sic inſtitutus, humanitatiſque & eloquentiæ ſtudiis imbutus, annos natus circiter duodeviginti, Athenas (7) jam adoleſcens petiit Philoſophiæ perdiſcendæ causâ : inde ſecutus eſt Brutum, (8) qui, poſt

(4) S. I. 6. 76.
(5) Ep. II. 1. 71. Ep. II. 2. 41.
(6) S. 1. 6. 76-84.
(7) Ep. II. 2. 43.
(8) Od. II. 7. 1 & 9.

interfectum in Senatu C. Julium Cæsarem, anno U. C. 710. fugiebat in Macedoniam, & adversùs Octavium comparabat exercitum. Is Horatium e Philosopho militem, immo Tribunum (9) militum esse jussit, non sine multorum, ut ipse declarat, invidia.

Victo ad Philippos, (10) urbem Thessaliæ, Cassii & Bruti exercitu, Horatius, nec paucis priùs, nec parvis defunctus belli periculis, fugam arripuit, armis turpiter abjectis, ipso fatente reo. Qua in re præclarum sanè, neque usitatum, ingenui candoris specimen edidit; *Est* enim, ut quidam ait non illepidè, *altera magnanimitas, ignaviæ confessio.*

Mox oblatâ iis, qui victori Octavio se dederent, libenter usus veniâ, in Italiam appulit, Romæque redditus, urgente inopiâ, (11) quippe orbatus patre, domo paternâ & agro (12) spoliatus, ad factitandos versus (13) se

(9) S. I. 6. 48.
(10) Od. II. 7. 9.
(11) E. II. 2. 51.
(12) Ep. II. 2. 52.
(13) *Ibid.*

contulit. Hos mirificè comprobarunt Varius & Virgilius, Poëtarum in Urbe tum principes; atque ita laudarunt apud Mæcenatem, virum in primis nobilem, & eruditorum patronum, ut is novi, nec adhuc Latinis cogniti, auctorem carminis videre & alloqui percuperet. Interrogavit ille, more suo, paucis Horatium, cujas esset? quo natus patre? aliaque id genus; quæ omnia, ita ut erant, ingenuè confessus, placuit quidem, sed non nisi nono post mense Poëta rursus arcessitus in amicorum Mæcenatis numero esse jussus est (14). Sic Vates noster, sequestro ingenio, Musâ conciliatrice, in Mæcenatis primùm, ac subinde Octavii Cæsaris, cui postea Augusti cognomen fuit inditum, gratiam admissus, villam in Sabinis dono datam accepit, cujus situm, formam & commoda, quum aliis locis bene multis, tum epistolâ 16. Lib. 1. graphicè describit.

Hic porrò fundus *Ustica*, perinde atque ipsa villa, nominatus, excurrebat per clivum cognominem, eumdemque unum e Lucretilis jugi

(14) S. I. 6. 61.

perpetui lateribus, in tractu *Bandusia*, Sabiniensis agri regione, uti Scholiastes asserit. Quàm autem non modicè patuerit Horatii prædium, ex eo videtur posse conjici, quòd toto anni curriculo inibi exercerentur octo servi unà cum villico, qui rusticanis præesset operis, quódque olim habitatum quinque focis familias totidem separatas suis fructibus aluisset. Oriens indidem rivus, *Digentia* nomine, agrum interfluebat; pererratisque *Bandusiâ* & *Mandelâ* pagis, necnon luco ac fano Deæ Vacunæ sacris, in Curensem fluvium suas aquas deferebat. Post mutatam iterum & sæpius villæ faciem, totas ædes Poëta beatulus reficiendas omnino curavit, devectis e Tibure vicino saxis candentibus.

Jam verò si quæras in quanam hæresi Philosophica ille fuerit, nihil æquè certum est ac nullius fuisse; idque apparet ex prima epistola L. I. ubi, provectâ tunc ætate maturus, postquam significavit se, nugis omnibus tandem omissis, vacare velle Philosophiæ, subjungit:

Ac, ne fortè roges quo me duce, quo Lare tuter,
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quò me cumque rapit tempestas, deferor hospes.

Et bene ait *hospes* : neque enim si quidpiam ex aliqua secta semel probasset, idem semper probabat ; sed, more hospitum, apud singulos tamdiu devertebatur, quamdiu libebat. Ita postquam initio cum Stoicis & Academicis senserat de divina in res humanas providentia, eamdem visus est negare cum Epicuro, Sat. 5. L. 1. quam scripsit juvenis ; iterumque Ode 34. L. 1. errorem istum ejuravit ; & eâ, quâ par erat, religione de Deis judicavit, utpote quos & invocaret, & precaretur pro se, pro Mæcenate, pro Augusto, populoque Romano. Unde satis liquet Horatium nihil minùs, quàm Epicureum fuisse. Neque obest iis quæ diximus, quòd Epist. 4. L. 1. se vocat *Epicuri de grege porcum* : nihil enim aliud, quàm cum suo Tibullo ridere voluit, ac significare se pinguem esse & bene nitidum, quales erant Epicureæ doctrinæ sectatores.

Verùm ut coronidem imponamus huic nostræ opellæ, fuit Horatius brevis & obesus corpore, ingens & subtilis ingenio ; miles imbellis, vates animosus ; dictus *Olor Venusinus*, a patria & cantûs suavitate : utinam & Oloris munditiem referret in omnibus, nec se impu-

rissimo cœno aliquando fœdissimè inquinaret! Latinorum primus & unus forsitan carmina fidibus modulatus est, magno spiritu, dulci sono, felici audaciâ : idem vitia insectatus Satyris, virtutes Epistolis commendavit : in illis acrior, in his amœnior ; in utrisque tersus, elegans, sermone purus, sed numeris durus interdum, & ordine verborum inverso subobscurus : dignus qui Mæcenatibus & Augustis placuerit, qui viris aulicis litterarum studiosis nunc etiam placeat.

Ad extremum, Vates noster obiit V. Calendas Decembres anno ætatis 57. diebus minùs undecim, uno ferè mense ante Mæcenatis obitum.

TESTIMONIA
DE SCRIPTIS
HORATII.

M. FABIUS QUINTILIANUS.

De Lyricis Horatii.

At Lyricorum idem Horatius ferè solus legi dignus. Nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, variis figuris & verbis felicissimè audax.

De iisdem PETRONIUS.

PRÆTEREA curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ, sed intexto vestibus colore niteant. Homerus testis, & lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas.

De Satyris, QUINTILIANUS.

SATYRA quidem tota nostra est; in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius: qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modò operis auctoribus, sed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Multò est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.

De iisdem auctor libri, *de causis corruptæ eloquentiæ.*

SED vobis utique versantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt.

Idem, de Horatio.

EXIGITUR enim jam ab oratore etiam poëticus decor; non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, sed ex Horatii, & Virgilii, & Lucani sacrario prolatus.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER I.

CARMEN PRIMUM.
AD MÆCENATEM.

Alios aliis ſtudiis duci : ſe lyrici vatis gloriam ambire , unius Mæcenatis judicio aſſequendam.

MÆCENAS atavis edite regibus ,
O & præsidium , & dulce decus meum ,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegiſſe juvat , metaque fervidis

5 Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos;
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
10 Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere ſarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Numquam dimoveas, ut trabe Cypriâ
Myrtoum pavidus nauta ſecet mare.
15 Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui; mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Massìci,
20 Nec partem ſolido demere de die
Spernit, nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.
Multos caſtra juvant, & lituo tubæ
Permixtus ſonitus, bellaque matribus
25 Deteſtata. Manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor,
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
30 Dîs miſcent ſuperis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo; si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.

Quòd si me lyricis vatibus inseres, 35
Sublimi feriam sidera vertice.

CARMEN II.

AD AUGUSTUM CÆSAREM.

Deos omnes iratos esse Romanis ob Cæsaris cædem : unam imperii spem in Augusto constitutam.

JAM satis terris nivis atque diræ
Grandinis misit Pater, &, rubente
Dexterâ sacras jaculatus arces,
Terruit urbem.
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ nova monstra questæ; 5
Omne quum Proteus pecus egit altos
Visere montes :
Piscium & summâ genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis;
Et superjecto pavidæ natarunt 10
Æquore damæ.
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Vestæ; 15
Iliæ dum se nimiùm querenti
Jactat ultorem, vagus & sinistrâ
Labitur ripâ, Jove non probante, u-
xorius amnis. 20

Audiet cives acuiſſe ferrum,
Quo graves Perſæ meliùs perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
25 Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperî rebus? Prece quâ fatigent
Virgines ſanctæ minùs audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit partes ſcelus expiandi
30 Jupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo.
Sive tu mavis Erycina ridens,
Quam jocus circumvolat & Cupido:
35 Sive neglectum genus & nepotes
Reſpicis auctor,
Heu! nimis longo ſatiate ludo,
Quem juvat clamor galeæque leves,
Acer & Marsi peditis cruentum
40 Vultus in hoſtem.
Sive mutatâ juvenem figurâ
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæſaris ultor:
45 Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus interſis populo Quirini,
Neve te noſtris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat. Hîc magnos potiùs triumphos,
50 Hîc ames dici Pater atque Princeps:

Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

CARMEN III.

AD NAVEM QUA VEHEBATUR VIRGILIUS, ATHENAS PROFICISCENS.

Secundam ei navigationem precatur: deinde occasionem nactus, hominum audaciam detestatur.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum 5
Debes Virgilium; finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci 10
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Adriæ 15
Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,

Qui siccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
20 Infames ſcopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
25 Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude malâ gentibus intulit.
Poſt ignem æthereâ domo
30 Subductum, Macies, & nova Febrium
Terris incùbuit cohors;
Semotique priùs tarda necessitas
Lethi corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra
35 Pennis non homini datis:
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt:
Cœlum ipſum petimus ſtultitiâ, neque
Per noſtrum patimur ſcelus
40 Iracunda Jovem ponere fulmina.

CARMEN IV.

AD SESTIUM.

Adventu veris, & communi moriendi conditione propositâ, hortatur ad voluptates.

SOLVITUR acris hyems gratâ vice veris & Favoni,
Trahuntque siccas machinæ carinas:
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente Lunâ; 5
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ. 10
Nunc & in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnâ, sive malit hœdo.
Pallida Mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Seſti, 14
Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque Manes,
Et domus exilis Plutonia; quò simul meâris,
Nec regna vini ſortiere talis;
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt. 20

CARMEN V.

AD PYRRHAM.

Miseros esse, qui illius amore teneantur: se ex eo, tanquam e naufragio, enatasse.

QUIS multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,
5 Simplex munditiis? Heu! quoties fidem,
Mutatosque Deos flebit, & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens?
Qui nunc te fruitur credulus aureâ;
10 Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis. Miseri quibus
Intentata nites! Me tabulâ sacer
Votivâ paries indicat uvida
15 Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

CARMEN VI.

AD AGRIPPAM.

Bella ab eo gesta a Vario cantatum iri : se conviviis tantùm & amoribus describendis aptum esse.

SCRIBERIS Vario fortis, & hostium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quà rem cumque ferox navibus aut equis
Miles, te duce, gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem 5
Pelidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyræ Musa potens vetat 10
Laudes egregii Cæsaris, & tuas
Culpâ deterere ingenî.
Quis Martem tunicâ tectum adamantinâ
Dignè scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis 15
Tydiden Superis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves. 20

CARMEN VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Alias aliis, sibi Tiburtinam regionem placere. Cohortatio ad voluptates.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
5 Sunt quibus unum opus est intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptam fronti præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicit equis Argos, ditesque Mycenas.
10 Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quàm domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.
15 Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
20 Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Quum fugeret, tamen uda Lyæo

Tempora populeâ fertur vinxiſſe coronâ,
Sic triſtes affatus amicos :
Quò nos cumque feret melior Fortuna parente, 25
Ibimus, ô ſocii comiteſque :
Nil deſperandum Teucro duce, & auſpice Teucro ;
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure novâ Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi 30
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas :
Cras ingens iterabimus æquor.

CARMEN VIII.

AD LYDIAM.

Obliquè juvenem quemdam, ut amore perditum, notat.

LYDIA, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere ? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque ſolis ?
Cur neque militaris 5
Inter æquales equitat ? Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis ?
Cur timet flavum Tiberim tangere ? cur olivum
Sanguine viperino
Cautiùs vitat ? neque jam livida geſtat armis 10
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito ?

Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Trojæ
15 Funera, ne virilis
Cultus in cædem & Lycias proriperet catervas?

CARMEN IX.

AD THALIARCHUM.

Hyeme indulgendum voluptati.

VIDES ut altâ ſtet nive candidum
Soracte, nec jam ſuſtineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto?
Diſſolve frigus, ligna ſuper foco
5 Largè reponens; atque benigniùs
Deprome quadrimum Sabinâ,
O Thaliarche, merum diotâ.
Permitte Divis cetera, qui simul
Stravere ventos æquore fervido
10 Deprœliantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere; &
Quem Fors dierum cumque dabit, lucro
Appone: nec dulces amores
15 Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abeſt
Moroſa. Nunc & campus, & areæ,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſitâ repetantur horâ.

Nunc

Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito malè pertinaci.

CARMEN X.

IN MERCURIUM HYMNUS.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decoræ
More palestræ;
Te canam magni Jovis, & Deorum 5
Nuntium, curvæque lyræ parentem;
Callidum quidquid placuit jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci 10
Voce dum terret, viduus pharetrâ
Risit Apollo.
Quin & Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes, & iniqua Trojæ 15
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgâque levem coërces
Aureâ turbam, superis Deorum
Gratus & imis. 20

CARMEN XI.

AD LEUCONOEN.

Indulgendum voluptati, omiſſâ futurorum curâ.

Tu ne quæsieris (ſcire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentâris numeros, ut melius, quidquid erit, pati,
Seu plures hyemes, ſeu tribuit Jupiter ultimam,
5 Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques; & ſpatio brevi
Spem longam reſeces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

CARMEN XII.

AD AUGUSTUM.

Diis, heroibus, viriſque aliquot illuſtribus laudatis, poſtremò commendat Auguſtum.

Quem virum aut heroa lyrâ vel acri
Tibiâ ſumes celebrare, Clio?
Quem Deum? Cujus recinet jocoſa
Nomen imago,

Aut in umbrosis Heliconis oris, 5
Aut ſuper Pindo, gelidove in Hæmo ?
Unde vocalem temerè inſequutæ
Orphea ſylvæ,
Arte maternâ rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereſque ventos; 10
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid priùs dicam ſolitis Parentis
Laudibus, qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variiſque mundum 15
Temperat horis ?
Unde nil majus generatur ipſo,
Nec viget quidquam ſimile aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores. 20
Prœliis audax neque te ſilebo,
Liber, & ſævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certâ
Phœbe ſagittâ.
Dicam & Alciden, pueroſque Ledæ, 25
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem; quorum ſimul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit ſaxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntque nubes; 30
Et minax (sic Dî voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum poſt hos priùs, an quietum
Pompilî regnum memorem, an ſuperbos

35 Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paullum, superante Pœno,
Gratus insigni referam Camœnâ,
40 Fabriciumque.
Hunc, & incomptis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto
Cum Lare fundus.
45 Crescit occulto, velut arbor, ævo
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,
50 Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
55 Sive subjectos Orientis oris
Seras & Indos,
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum
Tu parum castis inimica mittes
60 Fulmina lucis.

CARMEN XIII.

AD LYDIAM.

Dolet sibi Telephum anteponi.

QUUM tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, & lactea Telephi
Laudas brachia, væ! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color 5
Certâ ſede manet: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quàm lentis penitus macerer ignibus.
Uror, ſeu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero 10
Rixæ; sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbarè
Lædentem oſcula, quæ Venus 15
Quintâ parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis
Supremâ citiùs ſolvet Amor die. 20

CARMEN XIV.

AD NAVEM,

Quâ revehebantur in Ægeum mare amici Horatii, quum ipse Romam repetens ab iis discederet.

O NAVIS! referent in mare te novi
Fluctus! ô quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides ut
Nudum remigio latus;
5 Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? Non tibi sunt integra lintea:
10 Non Dî, quos iterum pressa voces malo;
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,
Jactes & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
15 Fidit:- tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
20 Vites æquora Cycladas.

CARMEN XV.

Nerei vaticinium de excidio Trojæ.

PASTOR quum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Malâ ducis avi domum, 5
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu ! quantus equis, quantus adest viris
Sudor ! quanta moves funera Dardanæ 10
Genti ! jam galeam Pallas, & ægida,
Currusque & rabiem parat.
Nequidquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli citharâ carmina divides : 15
Nequidquam thalamo graves
Hastas, & calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Ajacem : tamen, heu ! serus adulteros
Crines pulvere collines. 20
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis ?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, & Sthelenus sciens

5 Impunè tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, & thyma deviæ
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales hœduleæ lupos;
10 Utcumque dulci, Tyndari, fistulà
Valles, & Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea,
Et musa cordi est. Hinc tibi copia
15 Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hîc in reducta valle, Caniculæ
Vitabis æstus; & fide Teïâ
Dices laborantes in uno
20 Penelopen vitreamque Circen.
Hîc innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia; nec metues protervum
25 Suspecta Cyrum, ne malè dispari
Incontinentes injiciat manus;
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

CARMEN XVIII.

AD QUINTILIUM VARUM.

Vini potu moderato hilarari animum, immoderato rixas excitari.

NULLAM, Vare, facrâ vite priùs feveris arborem
Circa mite folum Tiburis, & moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propofuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt follicitudines. 4
Quis poft vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potiùs, Bacche pater, teque, decens Venus?
At, ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa fuper mero
Debellata, monet Sithoniis non levis Euius,
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum 10
Difcernunt avidi. Non ego te, candide Baffareu,
Invitum quatiam, nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. Sæva tene cum Berecynthio
Cornu tympana, quæ fubfequitur cæcus Amor fui,
Et tollens vacuum plus nimiò Gloria verticem, 15
Arcanique Fides prodiga, pellucidior vitro.

CARMEN XIX.

DE GLYCERA.

Se illius amore uri.

MATER sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles Puer,
Et lasciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
5 Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore puriùs:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimiùm lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
10 Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hìc vivum mihi cespitem, hìc
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
15 Bimi cum patera meri.
Mactatâ veniet lenior hostiâ.

A

CARMEN XX.

AD MÆCENATEM.

Invitat eum ad convivium minimè sumptuosum.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græcâ quod ego ipse testâ
Conditum levi, datus in theatro
Quum tibi plausus,
Clare Mæcenas eques; ut paterni 5
Fluminis ripæ, simul & jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ 10
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

CARMEN XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Pueros ac puellas hortatur ad preces Dianæ & Apollini fundendas.

DIANAM teneræ dicite, virgines;
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.

5 Vos lætam fluviis, & nemorum comâ,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Sylvis, aut viridis Cragi.
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
10 Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetrâ,
Fraternâque humerum lyrâ.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemque a populo, & principe Cæsare in
15 Persas, atque Britannos
Vestrâ motus aget prece.

CARMEN XXII.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Vitæ integritatem, & innocentiam ubique esse tutam.

INTEGER vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetrâ:
5 Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me sylva lupus in Sabina,
10 Dum meam canto Lalagen, & ultra

Terminum curis vagor expeditus,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit æsculetis;
Nec Jubæ tellus generat, leonum 15
Arida nutrix.
Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor æstivâ recreatur aurâ,
Quod latus mundi nebulæ, malusque
Jupiter urget: 20
Pone sub curru nimiùm propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

CARMEN XXIII.

AD CHLOEN.

Non esse jam quòd viriles complexus, viro matura, extimescat.

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum & sylüæ metu.
Nam seu mobilibus vepris inhorruit 5
Ad ventum foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ;
Et corde & genibus tremit.

Atqui non ego te, tigris ut aſpera,
10 Getulusve leo, frangere perſequor.
Tandem desine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

CARMEN XXIV.

AD VIRGILIUM.

Monet ut Quintilii mortem æquo animo ferat.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.
5 Ergo Quintilium perpetuus ſopor
Urget! cui Pudor, & Juſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas,
Quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit,
10 Nulli flebilior quàm tibi, Virgili.
Tu fruſtra pius, heu! non ita creditum
Poſcis Quintilium Deos.
Quòd si Threïcio blandiùs Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
15 Non vanæ redeat ſanguis imagini,
Quam virgâ ſemel horridâ,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: ſed levius fit patientiâ,
20 Quidquid corrigere eſt nefas.

CARMEN XXV.

AD LYDIAM.

Insultat ei, quòd, jam vetula, vicissim a juvenibus contemnatur.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ priùs multum faciles movebat 5
Cardines. Audis minus & minus jam,
» ME TUO longas pereunte noctes,
» Lydia, dormis.
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu, 10
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento:
Quum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum, 15
Non sine questu,
Læta quòd pubes ederâ virenti
Gaudeat, pullâ magis atque myrto;
Aridas frontes hyemis sodali
Dedicet Euro. 20

CARMEN XXVI.

AD MUSAM.

Se, soluto animo, velle Lamiam laudare.

MUSIS amicus, tristitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis : quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
5 Quid Tiridaten terreat, unicè
Securus. O ! quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimpleï dulcis. Nil sine te mei
10 Prosunt honores : hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque, tuasque decet Sorores.

CARMEN XXVII.

AD SODALES

Inter pocula rixantes.

NATIS in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. Tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino & lucernis Medus acinaces 5
Immane quantum discrepat ! impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni ? dicat Opuntiæ 10
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, quâ pereat sagittâ.
Cessat voluntas ? non aliâ bibam
Mercede. Quæ te cumque domat Venus,
Non erubescendis adurit 15
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus... Ah ! miser !
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flammâ ! 20
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis ? quis poterit Deus ?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæræ.

CARMEN XXVIII.

Inducitur Archytas nautæ cuidam respondens omnibus esse moriendum, oransque ne se insepultum jacere patiatur.

Te maris, & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
5 Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro.
Occidit & Pelopis genitor, conviva Deorum;
Tithonusque remotus in auras:
Et Jovis arcanis Minos admissus; habentque
10 Tartara Panthoïden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos, atque cutem morti concesserat atræ,
Judice te, non sordidus auctor
15 Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via lethi.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidis mare nautis.
Mixta senum ac juvenum densantur funera: nullum
20 Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.

At tu, nauta, vagæ nè parce malignus arenæ
Ossibus & capiti inhumato
Particulam dare. Sic, quodcumque minabitur Eurus 25
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur sylvæ, te sospite; multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram 30
Postmodo te natis fraudem committere? Forsan
Debita jura, vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa, licebit, 35
Injecto ter pulvere, curras.

CARMEN XXIX.

AD ICCIUM.

Mirum quiddam, & monstri simile dicit esse, eum a Philosophiæ studio ad militiam transisse.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras
Non antè devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum 5
Sponso necato barbara serviet?

Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis,
Doctus ſagittas tendere Sericas
10 Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi poſſe rivos
Montibus, & Tiberim reverti;
Quum tu coëmptos undique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum
15 Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

CARMEN XXX.

AD VENEREM.

Rogat Venerem Horatius ut domeſtico Glyceræ ſacrificio interſit.

O Venus, regina Cnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
5 Fervidus tecum Puer, & ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Juventas,
Mercuriuſque.

CARMEN XXXI.

AD APOLLINEM.

Quid petendum ab Apolline.

QUID dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
  Fundens liquorem? non opimas
    Sardiniæ ſegetes feracis:
Non æſtuoſæ grata Calabriæ 5
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
  Non rura, quæ Liris quietâ
    Mordet aquâ, taciturnus amnis.
Premant Calenâ falce, quibus dedit
Fortuna vitem; dives & aureis 10
  Mercator exsiccet culullis
    Vina Syrâ reparata merce,
Dîs carus ipsis; quippe ter & quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
  Impunè. Me paſcunt olivæ, 15
    Me cichorea leveſque malvæ.
Frui paratis & valido mihi,
Latoë, dones, at (precor) integra
  Cum mente; nec turpem ſenectam
    Degere, nec citharâ carentem. 20

CARMEN XXXII.

AD LYRAM.

Ne desistat canere.

Poscimus, si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod & hunc in annum
Vivat & plures; age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
5 Lesbio primùm modulate civi;
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religârat udo
Littore navim,
Liberum, & Musas, Veneremque, & illi
10 Semper hærentem Puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis, nigroque
Crine decorum.
O! decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata Testudo Jovis, ô! laborum
15 Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

CARMEN

CARMEN XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Ne doleat sibi rivalem juniorem a Glycera anteponi.

ALBI, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ, neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læsâ præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor : Cyrus in asperam 5
Declinat Pholoën : sed priùs Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas, atque animos sub juga ahenea 10
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior quum peteret Venus,
Gratâ detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus. 15

CARMEN XXXIV.

Epicuri doctrinam ejurat.

PARCUS Deorum cultor & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
5 Cogor relictos : namque Diespiter
Igni corusco nubila dividens,
Plerumque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum :
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
10 Quo Styx, & invisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens : hinc apicem rapax
15 Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

CARMEN XXXV.

AD FORTUNAM.

Orat Fortunam ut ſervet Cæſarem in Britannos ire meditantem.

O DIVA, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos :
Te pauper ambit ſollicitâ prece 5
Ruris colonus ; te dominam æquoris,
Quicumque Bithynâ laceſſit
Carpathium pelagus carinâ.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Urbeſque, genteſque, & Latium ferox, 10
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni :
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam ; neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma 15
Concitet, imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſæva Neceſsitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans ahenâ ; nec ſeverus
Uncus abeſt, liquidumque plumbum. 20

Te Spes, & albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcumque mutatâ potentes
Veste domos inimica linquis.
25 At vulgus infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
30 Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen, Eois timendum
Partibus, Oceanoque Rubro.
Eheu! cicatricum & sceleris pudet,
Fratrumque! Quid nos dura refugimus
35 Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manus juventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô! utinam novâ
Incude diffingas retusum in
40 Massagetas, Arabasque ferrum.

CARMEN XXXVI.

AD PLOTIUM NUMIDAM.

Plotio Numidæ faustum ex Hispania reditum gratulatur.

Et thure, & fidibus juvat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus, 5
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quàm dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressâ ne careat pulchra dies notâ; 10
Neu promptæ modus amphoræ:
Neu morem in Saliûm sit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Bassum Threïciâ vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ, 15
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis ederis ambitiosior. 20

CARMEN XXXVII.

AD SODALES.

Sodales suos ad lætitiam hortatur ob Actiacam Augusti victoriam.

NUNC est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
5 Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
10 Morbo virorum; quidlibet impotens
Sperare, fortunâque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
15 Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
20 Hæmoniæ) daret ut catenis

Fatale monſtrum : quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
  Expavit enſem, nec latentes
    Claſſe citâ reparavit oras.
Auſa & jacentem viſere regiam 25
Vultu ſereno fortis, & aſperas
  Tractare ſerpentes, ut atrum
    Corpore combiberet venenum,
Deliberatâ morte ferocior :
Sævis Liburnis ſcilicet invidens, 30
  Privata deduci ſuperbo
    Non humilis mulier triumpho.

CARMEN XXXVIII.

AD MINISTRUM.

Non esse opus sibi magno apparatu.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Displicent nexæ philyrâ coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
5 Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Finis primi Libri Lyricorum.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER II.

CARMEN I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

Eum monet, ut suas de bellis civilibus Tragœdias tantisper intermittat, dum res civiles ordinârit.

MOTUM ex Metello consule civicum,
Bellique causas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus, 5
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulùm severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris : mox, ubi publicas 10

Res ordinâris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœſtis præsidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ;
15 Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures; jam litui ſtrepunt;
Jam fulgor armorum fugaces
20 Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces,
Non indecoro pulvere ſordidos;
Et cuncta terrarum ſubacta,
Præter atrocem animum Catonis.
25 Juno, & Deorum quiſquis amicior
Afris, inultâ ceſſerat impotens
Tellure; victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
30 Campus ſepulcris impia prœlia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
35 Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis Muſa procax jocis
Ceæ retractes munera næniæ,
Mecum Dionæo ſub antro
40 Quære modos leviore plectro.

CARMEN II.

AD SALLUSTIUM CRISPUM.

Eum, qui bene utatur divitiis, solum divitem; qui cupiditatibus imperet, solum beatum esse.

NULLUS argento color est, avaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo, 5
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget pennâ metuente solvi
Fama superstes.
Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis 10
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops;
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo 15
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus, populumque falsis
Dedocet uti 20

Vocibus, regnum & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

CARMEN III.

AD QUINTUM DELLIUM.

Vitæ felicitatem in mentis æquabilitate, & honestis voluptatibus, esse positam.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli;
5 Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum beâris
Interiore notâ Falerni;
Quà pinus ingens, albaque populus
10 Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina, & unguenta, & nimiùm breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ;
15 Dum res, & ætas, & Sororum
Fila trium patiuntur atra.

Cedes coëmptis saltibus, & domo,
Villâque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes; & exstructis in altum
Divitiis potietur heres. 20
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, & infima
De gente sub dio moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eódem cogimur: omnium 25
Versatur urnâ seriùs, ociùs
Sors exitura, & nos in æternum
Exsilium impositura cymbæ.

CARMEN IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Quod ancillam amet, non esse cur eum pudeat: multis enim magnis viris idem usu venisse.

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: priùs insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum 5
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine raptâ;

Barbaræ postquam cecidere turmæ
10 Thessalo victore, & ademptus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes.
15 Regium certè genus, & Penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta
Plebe delectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
20 Matre pudendâ.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

CARMEN V.

Revocandam esse mentem a cupiditate virginis immaturæ.

NONDUM subactâ ferre jugum valet
Cervice; nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
5 Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem

Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos 10
Distinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te sequetur (currit enim ferox
Ætas, & illi, quos tibi dempserit,
Apponet annos) jam protervâ 15
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges; 20
Quem si puellarum insereres choro,
Mirè sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

CARMEN VI.

AD SEPTIMIUM.

Invitat illum Horatius ad vitam secum ruri degendam.

SEPTIMI Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda:

5 Tibur argeo positum colono
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ !
Sit modus laſſo maris, & viarum,
Militiæque !
Unde si parcæ prohibent iniquæ,
10 Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet ; ubi non Hymetto
15 Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro :
Ver ubi longum, tepidaſque præbet
Jupiter brumas ; & amicus Aulon
Fertili Baccho minimùm Falernis
20 Invidet uvis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Poſtulant arces : ibi tu calentem
Debitâ ſparges lacrymâ favillam
Vatis amici.

CARMEN VII.

AD POMPEIUM VARUM.

Huic reditum e militia gratulatur.

O SÆPE mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium? 5
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos & celerem fugam
Sensi, relictâ non bene parmulâ, 10
Quum fracta virtus, & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens 15
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longâque fessum militiâ latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis. 20
Obliviosо levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus

Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas,
25 Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego saniùs
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

CARMEN VIII.

IN BARINEN.

Non esse cur ei juranti credatur; formosarum enim perjuria a Diis non vindicari.

ULLA si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam:
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
5 Crederem: sed tu simul obligâsti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
10 Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidâque Divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus & Cupido,

Semper ardentes acuens sagittas 15
Cote cruentâ.
Adde quòd pubes tibi crescit omnis:
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati. 20
Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

CARMEN IX.

AD VALGIUM.

Amicum mærentem de filii morte consolatur.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners 5
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant;
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum; nec tibi Vespero 10
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.

At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
15 Annos ; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum ; & potiùs nova
Cantemus Augusti tropæa
20 Cæsaris, & rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices ;
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

CARMEN X.

AD LICINIUM.

Servandam esse mediocritatem, & animi in utraque fortuna æquabilitatem.

RECTIUS vives, Licini, neque altum
Semper urgendo ; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimiùm premendo
Littus iniquum.
5 Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidendâ
Sobrius aulâ.
Sæpius ventis agitatur ingens
10 Pinus ; & celsæ graviore casu

Decidunt turres, feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit 15
Jupiter, idem
Summovet. Non, si malè nunc, & olim
Sic erit: quondam citharâ tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo. 20
Rebus anguſtis animoſus, atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimiùm ſecundo
Turgida vela.

CARMEN XI.

AD QUINTIUM HIRPINUM.

Omissis curis, jucundè vivendum eſſe.

QUID bellicoſus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Adriâ
Diviſus objecto, remittas
Quærere; nec trepides in uſum
Poſcentis ævi pauca. Fugit retro 5
Levis juventas, & decor, aridâ
Pellente laſcivos amores
Canitie, facilemque ſomnum.

Non semper idem floribus est honos
10 Vernis ; neque uno Luna rubens nitet
Vultu. Quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas ?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temerè, & rosâ
15 Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriâque nardo
Potamus uncti ? Dissipat Euius
Curas edaces. Quis puer ociùs
Restinguet ardentis Falerni
20 Pocula prætereunte lymphâ ?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden ? eburna dic age cum lyra
Maturet, incomptam Lacænæ
More comam religata nodo.

CARMEN XII.

AD MÆCENATEM.

Se Licymniæ addictum non posse ad graviora argumenta assurgere.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis :

Nec sævos Lapithas, & nimium mero 5
Hylæum, domitosque Herculeâ manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris. Tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris 10
Mæcenas melius, ductaque per vias
Regum colla minacium.
Me dulces dominæ Musa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis 15
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die. 20
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula 25
Cervicem; aut facili sævitiâ negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupat.

CARMEN XIII.

Diræ in arborem, cujus casu in agro Sabino pene fuerat oppressus.

Ille & nefasto te posuit die,
Quicumque primùm, & sacrilegâ manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
5 Illum & parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colchica,
Et quidquid usquam concipitur nefas,
10 Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas. Navita Bosporum
15 Poenus perhorrescit, neque ultrà
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthi; catenas Parthus; & Italum
Robur: sed improvisa lethi
20 Vis rapuit, rapietque gentes.
Quàm pene furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum!

Sedesque

Sedesque descriptas piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus : 25
Et te sonantem pleniùs aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbræ dicere ; sed magis 30
Pugnas, & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum ? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, & intorti capillis 35
Eumenidum recreantur angues ?
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono ;
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas. 40

CARMEN XIV.

AD POSTHUMUM.

Brevitas vitæ, mortis necessitas.

EHEU ! fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni ; nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti :

5 Non si tricenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymâbilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen, Tityonque trifti
Compefcit undâ, fcilicet omnibus,
10 Quicumque terræ munere vefcimur,
Enavigandâ : sive reges,
Sive inopes erimus coloni.
Fruftra cruento Marte carebimus,
Fractifque rauci fluctibus Adriæ :
15 Fruftra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auftrum.
Vifendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danaï genus
Infame, damnatufque longi
20 Sifyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Uxor ; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invifas cupreffos,
Ulla brevem dominum fequetur.
25 Abfumet heres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus ; & mero
Tinget pavimentum fuperbum,
Pontificum potiore cœnis.

CARMEN XV.

In insanum ætatis suæ luxum circa ædificia.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent : undique latiùs
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu, platanusque cælebs
Evincet ulmos ; tum violaria, & 5
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli 10
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque normâ.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum : nulla decempedis
Metata privatis opacam 15
Porticus excipiebat Arcton.
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumptu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare saxo. 20

CARMEN XVI.

AD GROSPHUM.

Tranquillitatem animi optari ab omnibus; eam autem coërcendis cupiditatibus comparari.

OTIUM Divos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis.
5 Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetrâ decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpurâ venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque consularis
10 Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
15 Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
20 Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,

Ocior cervis, & agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultrà est 25
Oderit curare; & amara læto
Temperet risu: nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus; 30
Et mihi forsan, tibi quod negârit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro 35
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, &
Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus. 40

CARMEN XVII.

AD MÆCENATEM ÆGROTUM.

Negat se ei superstitem fore.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te priùs
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus, columenque rerum.

5 Ah ! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æquè, nec superstes
Integer ? Ille dies utramque
Ducet ruinam : non ego perfidum
10 Dixi sacramentum : ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
15 Divellet umquam : sic potenti
Justitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
20 Hesperiæ Capricornus undæ ;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque fati
25 Tardavit alas, quum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum :
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextrâ levasset, Mercurialium
30 Custos virorum. Reddere victimas,
Ædemque votivam memento :
Nos humilem feriemus agnam.

CARMEN XVIII.

Romanorum luxum & avaritiam insectatur.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar :
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultimâ recisas
Africâ ; neque Attali 5
Ignotus heres regiam occupavi :
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras Clientæ :
At fides & ingeni
Benigna vena est, pauperemque dives 10
Me petit. Nihil supra
Deos lacesso ; nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die, 15
Novæque pergunt interire Lunæ :
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus ; & sepulcri
Immemor struis domos :
Marisque Baiis obstrepentis urges 20
Summovere littora,
Parum locuples continente ripâ.
Quid, quòd usque proximos
Revellis agri terminos, & ultra

25 Limites clientium
Salis avarus ? Pellitur paternos
In sinu ferens Deos
Et uxor, & vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen
30 Rapacis Orci sede destinatâ
Aula divitem manet
Herum. Quid ultrà tendis ? Æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris : nec satelles Orci
35 Callidum Promethea
Revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet : hic levare functum
Pauperem laboribus
40 Vocatus atque non vocatus audit.

CARMEN XIX.

DITHYRAMBUS.

Bacchi laudes, ejus numine plenus, canit.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes, & aures
Capripedum Satyrorum acutas.
5 Euoe ! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidùm

Lætatur. Euoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis & uberes 10
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi ruinâ, 15
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare Barbarum:
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines. 20
Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhœtum retorsisti leonis
Unguibus, horribilique malâ:
Quamquam choreis aptior, & jocis, 25
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras, mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens 30
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitque crura.

CARMEN XX.

AD MÆCENATEM.

Æternam sibi ex suis carminibus famam pollicetur.

NON usitatâ, nec tenui ferar
Pennâ biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longiùs; invidiâque major
5 Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo,
Nec Stygiâ cohibebor undâ.
Jam jam residunt cruribus asperæ
10 Pelles, & album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo notior Icaro
Visam gementis littora Bospori,
15 Syrtesque Gætulas canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, &, qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, & ultimi
Noscent Geloni: me peritus
20 Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes, & querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Finis secundi Libri Lyricorum.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER III.

CARMEN I.

Non opibus, non honoribus, sed animi tranquillitate vitam beatam effici.

ODI profanum vulgus, & arceo.
Favete linguis : carmina non priùs
  Audita Musarum sacerdos
    Virginibus, puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges, 5
Reges in ipsos imperium est Jovis,
  Clari Giganteo triumpho,
    Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latiùs ordinet
Arbusta sulcis ; hic generosior 10
  Descendat in Campum petitor;
    Moribus hic meliorque famâ

Contendat ; illi turba clientium
Sit major. Æquâ lege Necessitas
15 Sortitur insignes, & imos :
Omne capax movet urna nomen.
Diſtrictus ensis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem,
20 Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent. Somnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos
Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
25 Desiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſollicitat mare,
Nec ſævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi :
Non verberatæ grandine vineæ,
30 Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Jactis in altum molibus : huc frequens
35 Cæmenta demittit redemptor
Cum famulis, dominuſque terræ
Faſtidioſus ; ſed Timor, & Minæ
Scandunt eòdem quò dominus ; neque
Decedit æratâ triremi, &
40 Poſt equitem ſedet atra Cura.
Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior

Delenit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum;
Cur invidendis postibus, & novo 45
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabinâ
Divitias operosiores?

CARMEN II.

AD AMICOS.

Bellicam fortitudinem, probitatem, & arcani fidem commendat.

ANGUSTAM, amici, pauperiem pati
Robustus acri militiâ puer
Condiscat, & Parthos feroces
Vexet eques metuendus hastâ;
Vitamque sub dio & trepidis agat 5
In rebus. Illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo
Suspiret: Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum 10
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes!
Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ 15
Poplitibus, timidoque tergo.

Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit secures
20 Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ;
Cœtusque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente pennâ.
25 Est & fideli tuta silentio
Merces. Vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgàrit arcanæ, sub îisdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Sòlvat phaselum. Sæpe Diespiter
30 Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Pœna claudo.

CARMEN III.

Augustum, ne sedem Imperii Trojam transferat, clàm dehortatur.

JUSTUM & tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solidà; neque Auster,
5 Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas; 10
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus 15
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum eloquutâ consiliantibus
Junone Divis. Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit 20
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pactâ Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo, & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ 25
Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. Protinus & graves 30
Iras, & invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire sedes; ducere nectaris
Succos, & adscribi quietis 35
Ordinibus patiar Deorum.

Dum longus inter ſæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exſules
In parte regnanto beati.
40 Dum Priami Paridiſque buſto
Inſultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ, ſtet Capitolium
Fulgens, triumphatiſque possit
Roma ferox dare jura Medis.
45 Horrenda latè nomen in ultimas
Extendat oras, quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Quà tumidus rigat arva Nilus;
Aurum irrepertum, & sic meliùs situm
50 Quum terra celat, ſpernere fortior,
Quàm cogere humanos in uſus
Omne ſacrum rapiente dextrâ.
Quicumque mundo terminus obſtitit,
Hunc tangat armis, viſere geſtiens
55 Quâ parte debacchentur ignes,
Quâ nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege d.co; ne nimiùm pii,
Rebuſque fidentes, avitæ
60 Tecta velint reparare Trojæ.
Tro:æ renaſcens alite lugubri
Fortuna triſti clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis, & ſorore.
65 Ter si reſurgat murus aheneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis

Excisus Argivis ; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ.
Quò Musa tendis ? desine pervicax 70
Referre sermones Deorum , &
Magna modis tenuare parvis.

CARMEN IV.

AD CALLIOPEN.

Iis, qui in Deorum tutela sunt, bene omnia cedere.

DESCENDE cœlo , & dic age tibiâ
Regina longum Calliope melos ,
Seu voce nunc mavis acutâ ,
Seu fidibus citharâve Phœbi.
Auditis ? An me ludit amabilis 5
Insania ? Audire , & videor pios
Errare per lucos , amœnæ
Quos & aquæ subeunt , & auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo ,
Altricis extra limen Apuliæ , 10
Ludo fatigatumque somno ,
Fronde novâ puerum palumbes
Texere ; mirum quod foret omnibus ,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ ,
Saltusque Bantinos , & arvum 15
Pingue tenent humilis Ferenti ;

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & ursis; ut premerer sacrâ
Lauroque, collatâque myrto,
20 Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
25 Vestris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Siculâ Palinurus undâ.
Utcumque mecum vos eritis, libens
30 Insanientem navita Bosporum
Tentabo, & arentes arenas
Littoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum;
35 Visam pharetratos Gelonos,
Et Schyticum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militiâ simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores
40 Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam,
Fulmine sustulerit caduco,
45 Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia;

Divosque, mortalesque turmas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis, 50
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhœus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis 55
Enceladus jaculator audax
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Juno, &
Numquam humeris positurus arcum, 60
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque sylvam
Delius & Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit suâ: 65
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ 70
Tentator Orion Dianæ,
Virgineâ domitus sagittâ.
Injecta monstris Terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit 75
Impositam celer ignis Ætnam:

Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
80 Pirithoüm cohibent catenæ.

CARMEN V.

Augustum laudat, quòd armorum suorum metu Britannos, maximè verò Parthos, subegisset. Reguli sapientia.

CŒLO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
5 Milesne Crassi conjuge barbarâ
Turpis maritus vixit? & hostium
(Prô Curia inversique mores!)
Consenuit socerorum in armis
Sub rege Medo Marsus, & Appulus,
10 Anciliorum, & nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove & urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
15 Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum;
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis

Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde (dixit) 20
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior 25
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, quum semel excidit,
Curat reponi deterioribus. 30
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis 35
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis! 40
Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, & virilem
Torvus humi posuisse vultum:
Donec labantes consilio Patres 45
Firmaret auctor numquam aliàs dato;
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui ſciebat quæ sibi Barbarus
50 Tortor pararet : non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quàm si clientum longa negotia
Dijudicatâ lite relinqueret,
55 Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedæmonium Tarentum.

CARMEN VI.

AD ROMANOS.

Ex religionis contemptu, morumque corruptelâ maxima in Romanos mala proveniſſe.

DELICTA majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædeſque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.
5 Dîs te minorem quòd geris, imperas :
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.
Jam bis Monæſes, & Pacori manus
10 Non auſpicatos contudit impetus
Noſtros, & adjeciſſe prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam ſeditionibus
Delevit Urbem Dacus, & Æthiops;

Hic claſſe formidatus, ille 15
Miſſilibus melior ſagittis.
Fœcunda culpæ ſecula nuptias
Primùm inquinavere, & genus, & domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam, populumque fluxit. 20
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo; & fingitur artibus
Jam nunc, & inceſtos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros 25
Inter mariti vina, neque eligit
Cui donet impermiſſa raptim
Gaudia, luminibus remotis;
Sed juſſa coram non ſine conſcio
Surgit marito, ſeu vocat inſtitor, 30
Seu navis Hiſpanæ magiſter,
Dedecorum pretioſus emptor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico;
Pyrrhumque, & ingentem cecidit 35
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas, & ſeveræ
Matris ad arbitrium reciſos 40
Portare fuſtes, ſol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

45 Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

CARMEN VII.

AD ASTERIEN.

Solatur eam de mariti absentia sollicitam, &, ut in ejus fide perseveret, hortatur.

QUID fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thynâ merce beatum,
Constanti juvenem fide
5 Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ,
10 Suspirare Chloën, & miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
15 Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;

Et

Et peccare docentes
Fallax hiſtorias movet, 20
Fruſtra: nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit adhuc integer. At tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus juſto placeat, cave:
Quamvis non alius flectere equum ſciens 25
Æquè conſpicitur gramine Martio;
Nec quiſquam citus æquè
Tuſco denatat alveo.
Primâ nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ; 30
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

CARMEN VIII.

AD MÆCENATEM.

Invitat Mæcenatem ad feſtum domeſticum genialiter celebrandum.

MARTIIS cælebs quid agam calendis,
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris, poſituſque carbo in
Ceſpite vivo,
Docte ſermones utriuſque linguæ. 5
Voveram dulces epulas, & album
Libero caprum, propè funeratus
Arboris ictu.

Hic dies, anno redeunte, festus
10 Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum; & vigiles lucernas
15 Profer in lucem: procul omnis esto
Clamor & ira.
Mitte civiles super Urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
20 Dissidet armis.
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, serâ domitus catenâ:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
25 Negligens, ne quà populus laboret,
Parce privatus nimiùm cavere; &
Dona præsentis rape lætus horæ, ac
Linque severa.

CARMEN IX.

DIALOGUS

HORATII ET LYDIÆ.

HORATIUS.

DONEC gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non aliâ magis 5
Arsisti, neque erat Lydia post Chloën,
Multi Lydia nominis
Romanâ vigui clarior Iliâ.

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, & citharæ sciens; 10
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.

LYDIA.

Me torret face mutuâ
Thurini Calaïs filius Ornithi;
Pro quo bis patiar mori, 15
Si parcent puero fata superstiti.

HORATIUS.

Quid, si priſca redit Venus,
Diductoſque jugo cogit aheneo ?
Si flava excutitur Chloë,
20 Rejectæque patet janua Lydiæ ?

LYDIA.

Quamquam sidere pulchrior
Ille eſt, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adriâ,
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

CARMEN X.

AD LYCEN.

Ut positâ duritie, aliquâ ipsius miſericordiâ capiatur.

EXTREMUM Tanaïm si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro, me tamen aſperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
5 Audis quo ſtrepitu janua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis ? & positas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter ?
Ingratam Veneri pone ſuperbiam,
10 Ne currente retro funis eat rotâ.

Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O ! quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus violâ pallor amantium,
Nec vir Pieriâ pellice saucius 15
Curvat, supplicibus tuis
Parcas, nec rigidâ mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cœlestis patiens latus. 20

CARMEN XI.

AD MERCURIUM.

Ut cantus sibi dictet, quibus Lyde flecti possit.

MERCURI (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo, resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim, neque grata; nunc & 5
Divitum mensis & amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures.
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi 10
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.

Tu potes tigres, comitesque sylvas
Ducere, & rivos celeres morari.
15 Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet
20 Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulùm
Sicca, dum grato Danaï puellas
Carmine mulces.
25 Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo;
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
30 Impiæ (nam quid potuere majus?)
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
35 Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis ævum,
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: socerum & scelestas
40 Falle sorores:
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis

Mollior nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis, 45
Quòd viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quò te rapiunt & auræ,
Dum favet nox & Venus: i secundo 50
Omine, & nostri memorem sepulcro
scalpe querelam.

CARMEN XII.

AD NEOBULEN.

Eam, Hebri adolescentis amore captam, inertiæ se ac desidiæ dedisse.

Miserarum est neque amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari, metuentes
Patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales, tibi telas,
Operosæque Minervæ studium aufert, Neobule, 5
Liparæi nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno,
Neque segni pede victus:
Catus idem per apertum fugientes agitato 10
Grege cervos jaculari, & celer alto latitantem
Fruticeto excipere aprum.

CARMEN XIII.

AD FONTEM BANDUSIAM.

Fonti ſacrificium, & ab versibus ſuis celebritatem, ſpondet.

O Fons Bandusiæ, ſplendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo,
Cui frons turgida cornibus
5 Primis & Venerem, & prœlia deſtinat,
Fruſtra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro ſanguine rivos
Laſcivi ſoboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
10 Neſcit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
15 Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

CARMEN XIV.

Augusti reditum ex Hispania celebrat.

HERCULIS ritu modò dictus, ô plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit Penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito 5
Prodeat, justis operata Divis;
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vittâ
Virginum matres juvenumque nuper
Sospitum. Vos, ô pueri, & puellæ 10
Jam virum expertæ, malè ominatis
Parcite verbis.
Hic dies verè mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente 15
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si quà potuit vagantem
Fallere testa. 20
Dic & argutæ properet Neæræ,
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.

25 Lenit albeſcens animos capillus
Litium & rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventâ
Conſule Planco.

CARMEN XV.

AD CHLORIM.

Ut, ſaltem vetula, nequitiæ ac libidini modum ſtatuat.

UXOR pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famoſiſque laboribus.
Maturo propior desine funeri
5 Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non, si quid Pholoën ſatis,
Et te, Chlori, decet: filia rectiùs
Expugnat juvenum domos,
10 Pulſo Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Laſcivæ similem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ decent;
15 Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

CARMEN XVI.

AD MÆCENATEM.

Auro vinci omnia : ſe mediocritate ſuâ contentum eſſe.

INCLUSAM Danaën turris ahenea,
Robuſtæque fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris ;
Si non Acriſium virginis abditæ 5
Cuſtodem pavidum Jupiter & Venus
Riſiſſent : Fore enim tutum iter, & patens
Converſo in pretium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius 10
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſa exitio : diffidit urbium
Portas vir Macedo, & ſubruit æmulos
Reges muneribus : munera navium 15
Sævos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. Jure perhorrui
Latè conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus. 20
Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium

Nudus castra peto, & transfuga divitum
Partes linquere gestio;
25 Contemptæ dominus splendidior rei,
Quàm si, quidquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, sylvaque jugerum
30 Paucorum, & segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
35 Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;
Importuna tamen pauperies abest,
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto meliùs parva cupidine
40 Vectigalia porrigam,
Quàm si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa: bene est cui Deus obtulit
Parcâ, quod satis est, manu.

CARMEN XVII.

AD ÆLIUM LAMIAM.

Hortatur ad diem craſtinum, qui ater & nubilus fore videbatur, hilarè transigendum.

ÆLI, vetuſto nobilis ab Lamo
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos)
Auctore ab illo ducis originem, 5
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lirin
Latè tyrannus: cras foliis nemus
Multis, & algâ littus inutili 10
Demiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annoſa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimeſtri 15
Cum famulis operum ſolutis.

CARMEN XVIII.

AD FAUNUM

HYMNUS.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines & aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis;
5 Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ, vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboso pecus omne campo,
10 Quum tibi Nonæ redeunt Decembres;
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos;
Spargit agrestes tibi sylva frondes;
15 Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

CARMEN XIX.

AD TELEPHUM.

Narratorem intempestivum ad convivii festivitatem revocat.

QUANTUM distet ab Inacho
Codrus, pro patriâ non timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio :
Quo Chium pretio cadum 5
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, & quotâ
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ properè novæ,
Da Noctis mediæ, da, puer, auguris 10
Murenæ. Tribus aut novem
Miscentor cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates : tres prohibet supra 15
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat : cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra ? 20
Parcentes ego dexteras
Odi : sparge rosas : audiat invidus

Dementem ſtrepitum Lycus,
25 Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſà te nitidum comâ,
Puro te similem, Telephe, Veſpero,
Tempeſtiva petit Chloë;
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

CARMEN XX.

AD PYRRHUM.

Monet quanto periculo Nearchum juvenem amanti puellæ eripere conetur.

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura pòſt paulò fugies inaudax
Prœlia raptor;
5 Quum per obſtantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major, an illi.
Interim dum tu celeres ſagittas
10 Promis, hæc dentes acuit timendos;
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis,
15 Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſa
Raptus ab Ida.

CARMEN XXI.

AD AMPHORAM.

Monet ut in Messallæ Corvini gratiam vinum promat generosum.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem, pia Testa, somnum;
Quocumque lectum nomine Massicum 5
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino jubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus: 10
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum jocoso 15
Consilium retegis Lyæo.
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque, & addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma. 20

Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

CARMEN XXII.

AD DIANAM.

Ei consecrat pinum villæ suæ propinquam.

MONTIUM custos nemorumque, virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho,
Diva triformis:
5 Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris, obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

CARMEN XXIII.

AD PHIDILEN.

Deos non tam ſumptuoſis, quàm puris muneribus conciliari.

COELO ſupinas si tuleris manus
Naſcente Lunâ, ruſtica Phidile;
Si thure placâris & hornâ
Fruge Lares, avidâque porcâ;
Nec peſtilentem ſentiet Africum 5
Foecunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam quæ nivali paſcitur Algido
Devota, quercus inter & ilices, 10
Aut creſcit Albanis in herbis
Victima, pontificum ſecures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multâ cæde bidentium
Parvos coronantem marino 15
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non ſumptuoſâ blandior hoſtiâ,
Mollibit averſos Penates
Farre pio, & ſaliente micâ. 20

CARMEN XXIV.

IN AVAROS.

Seculi sui vitia insectatur, & eorum remedium proponit.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum, & divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum;
5 Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres meliùs Scythæ,
10 Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, & rigidi Getæ,
Immetata quibus jugera liberas
Fruges & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annuâ,
15 Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
20 Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, & metuens alterius viri

Certo fœdere caſtitas :
Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.
O! quiſquis volet impias 25
Cædes, & rabiem tollere civicam,
Si quæret Pater urbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus pòſt genitis : quatenus, heu nefas! 30
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus 35
Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque ſolo nives
Mercatorem abigunt? Horrida callidi 40
Vincunt æquora navitæ.
Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutiſque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium, 45
Quò clamor vocat, & turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. Scelerum si bene pœnitet, 50
Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa, & teneræ nimis

Mentes asperioribus
Formandæ studiis. Nescit equo rudis
55 Hærere ingenuus puer,
Venarique timet, ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetitâ legibus aleâ:
Quum perjura patris fides
60 Consortem socium fallat, & hospitem;
Indignoque pecuniam
Heredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ: tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

CARMEN XXV.

DITHYRAMBUS.

Octaviani laudes, Baccho auspice, exsequi meditatur.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos agor in specus
Velox mente novâ? quibus
Antris egregii Cæsaris audiar
5 Æternum meditans decus
Stellis inserere, & concilio Jovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in jugis
Exsomnis stupet Euias
10 Hebrum prospiciens, & nive candidam

Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari libet! O! Naïadum potens,
Baccharumque valentium 15
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
O Lenæe, sequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino. 20

CARMEN XXVI.

AD VENEREM.

Se, jam senem factum, amatoria arma Veneri dicare.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus 5
Custodit. Hîc, hîc ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppositis foribus minaces.
O! quæ beatam, Diva, tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sithoniâ nive, 10
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

CARMEN XXVII.

AD GALATEAM NAVIGATURAM.

Abeuntem ſecundis votis proſequutus, navigationis pericula, ac maximè Europæ exemplum ipsi proponit.

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes:
5 Rumpat & ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum similis ſagittæ
Terruit mannos. Ego cui timebo
Providus auſpex,
Antequam ſtantes repetat paludes
10 Imbrium divina avis imminentum,
Oſcinem corvum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicumque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas;
15 Teque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? Ego quid sit ater
Adriæ novi sinus & quid albus
20 Peccet Iapyx.

Hoſtium

Hoſtium uxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niveum doloſo 25
Credidit tauro latus, & ſcatentem
Belluis pontum, mediaſque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ, 30
Nocte ſubluſtri nihil aſtra præter
Vidit & undas.
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten; Pater, ô relictum
Filiæ nomen, pietaſque! dixit 35
Victa furore.
Unde? quò veni? Levis una mors eſt
Virginum culpæ. Vigilanſne ploro
Turpe commiſſum? an vitiis carentem
Ludit imago 40
Vana, quæ portâ fugiens eburnâ
Somnium ducit? meliuſne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum 45
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modò multum amati
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios Penates:
Impudens Orcum moror. O! Deorum 50

Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque ſuccus
55 Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tigres.
Vilis Europe, pater urget abſens:
Quid mori ceſſas? potes hac ab orno
Pendulum zonâ bene te ſequutâ
60 Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant, age te procellæ
Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere penſum
65 Regius ſanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remiſſo
Filius arcu.
Mox ubi lusit ſatis: Abſtineto,
70 Dixit, irarum, calidæque rixæ,
Quum tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis.
Mitte singultus: bene ferre magnam
75 Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

CARMEN XXVIII.

AD LYDEN.

Ad transigenda hilariter Neptunalia in ejus domum ſe invitat.

FESTO quid potius die
Neptuni faciam ? Prome reconditum,
Lyde ſtrenua Cæcubum ;
Munitæque adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem 5
Sentis, ac veluti ſtet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, & virides Nereïdum comas : 10
Tu curvâ recines lyrâ
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ :
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteſque tenet Cycladas, & Paphon
Junctis visit oloribus. 15
Dicetur meritâ Nox quoque næniâ.

CARMEN XXIX.

AD MÆCENATEM.

Invitat ad frugalem cœnam; &, ut anxias de rebus futuris curas omittat, sapienter admonet.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non antè verſo lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
5 Jamdudum apud me eſt. Eripe te moræ;
Ne ſemper udum Tibur, & Æſulæ
Declive contempleris arvum, &
Telegoni juga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, &
10 Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum, & opes, ſtrepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices;
Mundæque parvo ſub Lare pauperum
15 Cœnæ, sine aulæis & oſtro,
Sollicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Oſtendit ignem: jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis,
20 Sole dies referente siccos.

Jam pastor umbras cum grege languido,
Rivumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Sylvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu civitatem quis deceat status 25
Curas; & Urbi sollicitus times,
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaïsque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus; 30
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum 35
In mare, nunc lapides adesos;
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non sine montium
Clamore, vicinæque sylvæ,
Quum fera diluvies quietos 40
Irritat amnes. Ille potens sui,
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi. Cras vel atrâ
Nube polum Pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum, 45
Quodcumque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax, 50

Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & meâ
55 Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
60 Ne Cypriæ Syriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

CARMEN XXX.

Famæ perennitatem sibi ab suis versibus pollicetur.

EXEGI monumentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
5 Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego posterâ
Crescam laude recens, dum Capitolium

Scandet cum tacita virgine Pontifex.
Dicar, quà violens obſtrepit Auſidus, 10
Et quà pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnavit populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modos. Sume ſuperbiam
Quæsitam meritis; & mihi Delphicâ 15
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Finis tertii libri Lyricorum.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER IV.

CARMEN I.

AD VENEREM.

Se jam eâ ætate esse, ut a rebus Venereis alieno animo esse debeat.

INTERMISSA Venus diu,
Rursus bella moves. Parce precor, precor:
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. Desine dulcium
5 Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi
Quò blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestiviùs in domo
10 Paulli, purpureis ales oloribus,

Comessabere Maximi,
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque & nobilis, & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium, 15
Latè signa feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largi muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream, sub trabe Cypria. 20
Illic plurima naribus
Duces thura; lyrâque & Berecynthiâ
Delectabere tibiâ,
Mistis carminibus non sine fistula,
Illic bis pueri die 25
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Saliûm ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec spes animi credula mutui, 30
Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro 35
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
Jam captum teneo, jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles. 40

CARMEN II.

AD JULUM ANTONIUM.

Invitatus Horatius ad Augusti victorias carmine Pindarico celebrandas, ita se excusat, ut id ipsum maximè præstet, quod videtur detrectare.

PINDARUM quisquis studet æmulari,
Jule, ceratis ope Dædaleâ
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
5 Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laureâ donandus Apollinari,
10 Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis:
Seu Deos, Regesve canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere justâ
15 Morte Centauri; cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve, equumve
Dicit, & centum potiore signis
20 Munere donat:

Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat, & vires, animumque, moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum, 25
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus; ego apis Matinæ
More modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique 30
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poëta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, meritâ decorus 35
Fronde, Sicambros:
Quo nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum. 40
Concines lætosque dies, & Urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ, si quid loquar audiendum, 45
Vocis accedet bona pars; & O! sol
Pulcher, ô! laudande, canam recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, Io Triumphe,
Non semel dicemus, Io Triumphe, 50

Civitas omnis; dabimusque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener solvet vitulus relictâ
55 Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota:
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Quà notam duxit niveus videri,
60 Cetera fulvus.

CARMEN III.

AD MELPOMENEN.

Acceptum illi refert quòd aliquem inter Poëtas numerum & locum obtineat.

QUEM tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem; non equus impiger
5 Curru ducet Achaïco
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quòd regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
10 Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,

Et ſpiſſæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur ſoboles inter amabiles
Vatum ponere me choros; 15
Et jam dente minùs mordeor invido.
O! teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas:
O! mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, si libeat, ſonum: 20
Totum muneris hoc tui eſt,
Quòd monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quòd ſpiro, & placeo, si placeo, tuum eſt.

CARMEN IV.

Claudii Drusi Neronis de Vindelicis victoriam celebrat.

QUALEM miniſtrum fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo,
Olim juventas, & patrius vigor 5
Nido laborum propulit inſcium;
Vernique, jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus

Venti paventem ; mox in ovilia
10 Demisit hoſtem vividus impetus ;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ :
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
15 Jam lacte depulſum leonem,
Dente novo peritura vidit :
Vidêre Rhætis bella ſub Alpibus
Druſum gerentem Vindelici ; quibus
Mos unde deductus per omne
20 Tempus Amazoniâ ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli ;
Nec ſcire fas eſt omnia : ſed diu
Latèque victrices catervæ,
Conſiliis juvenis revictæ
25 Senſere quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis :
30 Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus ; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant :
35 Utcumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal

Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris, 40
Qui primus almâ risit adoreâ:
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus 45
Romana pubes crevit, & impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos;
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cervi luporum præda rapacium 50
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio;
Jactata Tuscis æquoribus, sacra,
Natosque, maturosque patres 55
Pertulit Ausonias ad urbes,
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro. 60
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monstrumve summisere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit: 65
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia conjugibus loquenda.

Carthagini jam non ego nuntios
70 Mittam superbos. Occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interempto.

Nil Claudiæ non efficient manus,
Quas & benigno numine Jupiter
75 Defendit, & curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

CARMEN V.

AD AUGUSTUM.

Ut reditum in Urbem maturet.

DIVIS orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimiùm diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
5 Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles meliùs nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
10 Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longiùs annuo
Dulci distinet a domo,
Votis, ominibusque, & precibus vocat,
Curvo nec faciem littore demovet;

Sic desideriis icta fidelibus 15
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit Fides. 20
Nullis polluitur casta domus stupris,
Mos, & lex maculosum edomuit nefas:
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen? 25
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores: 30
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te mensis adhibet Deum.
Te multâ prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; & Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris, 35
Et magni memor Herculis.
Longas ô! utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ! dicimus integro
Sicci manè die: dicimus uvidi,
Quum sol Oceano subest. 40

CARMEN VI.

Apollinis & Dianæ laudes hæc Ode canit, quæ videtur carmini seculari præivisse.

DIVE, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, & Trojæ propè victor altæ
Phthius Achilles,
5 Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret, tremendâ
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
10 Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit latè, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, nón inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, malè feriatos
15 Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam;
Sed palàm captis gravis, heu! nefas, heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
20 Matris in alvo;
Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus Divûm pater annuisset

Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ, 25
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poëtæ. 30
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique 35
Pollicis ictum:
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses. 40
Nupta jam dices, ego Dis amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

CARMEN VII.

AD TORQUATUM.

Illum, propositâ mortis necessitate, ad hilariter jucundèque vivendum invitat.

DIFFUGERE nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ.
Mutat terra vices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt.
5 Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas
10 Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit; & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ:
Nos ubi decidimus
15 Quò pius Æneas, quò Tullus dives, & Ancus,
Pulvis & umbra sumus.
Quis scit an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Di superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
20 Quæ dederis animo.
Quum semel occideris, & de te splendida Minos

Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum 25
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

CARMEN VIII.

AD MARCIUM CENSORINUM.

Quæ vis insit carminibus ad asserendam hominibus immortalitatem.

Donarem pateras, grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum; neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium, 5
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; nec tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens. 10
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus & vita redit bonis

15 Post mortem ducibus : non celeres fugæ,
Rejectæque retrorsum Annibalis minæ :
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clariùs indicant
20 Laudes, quàm Calabræ Pierides : neque,
Si chartæ sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli ?
25 Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat : sic Jovis interest
30 Optatis epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates :
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

CARMEN IX.

AD LOLLIUM.

Ejus nomen suis se carminibus ab hominum oblivione vindicaturum.

NE fortè credas interitura, quæ
Longè sonantem natus ad Aufidum
Non antè vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet 5
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Cææque, & Alcæi minaces,
Stesichorique graves Camœnæ:
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas: spirat adhuc amor, 10
Vivuntque commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comptos arsit adulteri
Crines, & aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus, 15
Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus, Sthenelusve solus 20
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves

Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus, puerisque primus.
25 Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longâ
Nocte, carent quia vate sacro.
Paulùm sepultæ distat inertiæ
30 Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
35 Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus;
Vindex avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ;
Consulque non unius anni,
40 Sed quoties bonus, atque fidus
Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, & per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.
45 Non possidentem multa vocaveris
Rectè beatum: rectiùs occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
50 Pejusque letho flagitium timet:
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

CARMEN

CARMEN X.

AD LIGURINUM.

Monet ne formæ suæ nimiùm confidat.

O CRUDELIS adhuc, & Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ quum veniet pluma superbiæ;
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color est Puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam, 5
Dices, heu! (quoties te in speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

CARMEN XI.

AD PHYLLIDEM.

Invitat eam ad epulas die natali Mæcenatis.

EST mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
Est hederæ vis
Multa, quâ crines religata fulges: 5
Ridet argento domus: ara, castis

Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.
Cuncta festinat manus; huc & illuc
10 Cursitant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen nôris quibus advoceris
Gaudiis, Idus tibi sunt agendæ,
15 Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Jure solennis mihi, sanctiorque
Pene natali proprio, quòd ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
20 Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuæ sortis juvenem puella
Dives, & lasciva, tenetque gratâ
Compede vinctum.
25 Terret ambustus Phaëton avaras
Spes; & exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophonten,
Semper ut te digna sequare; &, ultrà
30 Quàm licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age, jam meorum
Finis amorum
(Non enim posthac aliâ calebo
Feminâ) condisce modos, amandâ
35 Voce quos reddas. Minuentur atræ
Carmine curæ.

CARMEN XII.

AD VIRGILIUM.

Illum ad cœnam vocat, eâ lege ut ſuam ſecum afferat ſymbolam.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ :
Jam nec prata rigent, nec fluvii ſtrepunt
    Hybernâ nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens, 5
Infelix avis, & Cecropiæ domûs
Æternùm opprobrium, quòd malè barbaras
    Regum eſt ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ovium carmina fiſtulâ ; 10
Delectantque Deum, cui pecus & nigri
    Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora, Virgili :
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, juvenum nobilium cliens, 15
    Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis ;
Spes donare novas largus, amaraque
    Curarum eluere efficax. 20
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tua
Velox merce veni : non ego te meis

Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.
25 Verùm pone moras, & ſtudium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium
Miſce ſtultitiam consiliis brevem.
Dulce eſt desipere in loco.

CARMEN XIII.

AD LYCEN.

Inſultat ei, quòd jam anus fiat, & libidine flagrans a juvenibus contemnatur.

Audivere, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: fis anus, & tamen
Vis formoſa videri,
Ludiſque, & bibis impudens;
5 Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſollicitas. Ille virentis, &
Doctæ pſallere Chiæ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſvolat aridas
10 Quercus, & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ;
Nec clari lapides tempora, quæ ſemel
15 Notis condita faſtis
Inclusit volucris dies.

Quò fugit Venus ? heu ! quòve color ? decens
Quò motus ? quid habes illius, illius,
Quæ ſpirabat amores,
Quæ me ſurpuerat mihi, 20
Felix poſt Cynaram, notaque & artium
Gratarum facies ? ſed Cynaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen ; 25
Poſſent ut juvenes viſere fervidi,
Multo non sine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

CARMEN XIV.

AD AUGUSTUM.

Drusi de Vindelicis, ac præſertim Tiberii de Rhætis victorias, Auguſti auſpiciis ac felicitati adſcribit.

QUÆ cura Patrum, quæve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguſte, virtutes in ævum
Per titulos, memoreſque faſtos
Æternet ? O ! quà ſol habitabiles 5
Illuſtrat oras, maxime Principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses : milite nam tuo
10 Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prœlium
15 Commisit, immanesque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis :
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis ;
20 Indomitas propè qualis undas
Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes ; impiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
25 Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Quum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris ;
Ut Barbarorum Claudius agmina
30 Ferrata vasto diruit impetu ;
Primosque & extremos metendo
Stravit humum sine clade victor :
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente Divos. Nam tibi, quo die
35 Portus Alexandrea supplex,
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,

Laudemque, & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit. 40
Te Cantaber non antè domabilis,
Medusque & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ô! tutela præsens
Italiæ, dominæque Romæ.
Te fontium qui celat origines 45
Nilusque, & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis:
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ: 50
Te cæde gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

CARMEN XV.

Augusto Pacifico.

PHŒBUS volentem prœlia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyrâ,
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes; 5
Et signa nostro restituit Jovi
Derepta Parthorum superbis
Postibus; & vacuum duellis
Janum Quirini clausit; & ordinem
Rectum evaganti frena licentiæ 10

Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes,
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famaque, & Imperî
15 Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium:
Non ira, quæ procudit enses,
20 Et miseras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia: non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ,
Non Tanaïm prope flumen orti.
25 Nosque & profestis lucibus, & sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris,
Ritè Deos priùs apprecati,
Virtute functos more patrum duces,
30 Lydis remisto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

Finis quarti Libri Lyricorum.

Q. HORATII FLACCI
EPODON
LIBER.

CARMEN I.

AD MÆCENATEM.

Ei ad bellum Actiacum profecturo comitem se offert.

IBIS Liburnis inter alta navium,
    Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
    Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superstite   5
    Jucunda, si contrà, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium
    Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
    Quâ ferre non molles viros?   10

Feremus ; & te vel per Alpium juga,
Inhoſpitalem & Caucaſum,
Vel Occidentis uſque ad ultimum ſinum,
Forti ſequemur pectore.
15 Roges, tuum labore quid juvem meo
Imbellis, ac firmus parum ?
Comes minore ſum futurus in metu,
Qui major abſentes habet :
Ut assidens implumibus pullis avis
20 Serpentium allapſus timet,
Magis relictis ; non, uti sit auxili
Latura plus præſentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
Bellum in tuæ ſpem gratiæ :
25 Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur mea,
Pecuſve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet paſcuis ;
Nec ut ſuperni villa candens Tuſculi
30 Circæa tangat mœnia.
Satis ſuperque me benignitas tua
Ditavit : haud paravero
Quod aut avarus, ut Chremes, terrâ premam,
Diſcinctus aut perdam ut nepos.

CARMEN II.

Alfius fœnerator, velut artis suæ pertæsus, laudat vitam rusticam; sed mox, avaritiâ victus, ad ingenium & pristinam vivendi rationem redit.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore.
Neque excitatur classico miles truci, 5
Nec horret iratum mare;
Forumque vitat, & superba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adultâ vitium propagine
Altas maritat populos; 10
Inutilesve falce ramos amputans,
Feliciores inserit;
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat errantes greges;
Aut pressa puris mella condit amphoris, 15
Aut tondet infirmas oves.
Vel quum decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
Certantem & uvam purpuræ, 20

Quâ muneretur te, Priape, & te, pater
Sylvane, tutor finium!
Libet jacere modò ſub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine.
25 Labuntur altis interim ripis aquæ,
Queruntur in ſylvis aves;
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At quum tonantis annus hybernus Jovis
30 Imbres niveſque comparat,
Aut trudit acres hinc & hinc multâ cane
Apros in obſtantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
35 Pavidumve leporem, & advenam laqueo gruem,
Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter oblivifcitur?
Quòd si pudica mulier in partem juvet
40 Domum, atque dulces liberos,
Sabina qualis, aut peruſta ſolibus
Pernicis uxor Appuli:
Sacrum vetuſtis exſtruat lignis focum
Lassi ſub adventum viri;
45 Claudenſque textis cratibus lætum pecus,
Diſtenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina juverint conchylia,
50 Magiſve rhombus, aut ſcari,

Si quos Eois intonata fluctibus
    Hyems ad hoc vertat mare :
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
    Non attagen Ionicus
Jucundior, quàm lecta de pinguissimis 55
    Oliva ramis arborum ;
Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
    Malvæ salubres corpori ;
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
    Vel hœdus ereptus lupo. 60
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
    Videre properantes domum !
Videre fessos vomerem inversum boves
    Collo trahentes languido !
Positosque vernas, ditis examen domûs, 65
    Circum renidentes Lares !
Hæc ubi loquutus fœnerator Alfius,
    Jam jam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam ;
    Quærit Kalendis ponere. 70

CARMEN III.

AD MÆCENATEM.

Allii deteſtatio.

PARENTIS olim si quis impiâ manu
Senile guttur fregerit,
Edat cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia!
5 Quid hoc veneni ſævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut, Argonautas præter omnes, candidum
10 Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
Perunxit hoc Iaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
15 Nec tantus umquam siderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit æſtuosius.
At, si quid umquam tale concupiveris,
20 Jocoſe Mæcenas, precor
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extrema & in ſponda cubet.

CARMEN IV.

IN MENAM LIBERTUM POMPEII MAGNI.

In ejus, ex mutatâ conditione, arrogantiam invehitur.

LUPIS & agnis quanta ſortitò obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura durâ compede.
Licet ſuperbus ambules pecuniâ, 5
Fortuna non mutat genus.
Videſne, Sacram metiente te viam
Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio? 10
Sectus flagellis hic Triumviralibus
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit;
Sedilibuſque magnus in primis Eques, 15
Othone contempto, ſedet.
Quid attinet tot ora navium gravi
Roſtrata duci pondere
Contra latrones, atque ſervilem manum,
Hoc, hoc Tribuno militum? 20

CARMEN V.

Pueri in Canidiam veneficam diræ.

At ô Deorum quidquid in Cœlo regis
Terras, & humanum genus!
Quid iſte fert tumultus? aut quid omnium
Vultus in unum me truces?
5 Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris affuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
10 Petita ferro bellua?
Ut hæc tremente queſtus ore conſtitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora;
15 Canidia brevibus implicata viperis
Crines & incomptum caput
Jubet ſepulcris caprificos erutas,
Jubet cupreſſus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ ſanguine
20 Plumamque nocturnæ ſtrigis,
Herbaſque, quas Iolcos atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et oſſa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.

At expedita Sagana, per totam domum 25
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, aſperis,
Echinus, aut Laurens aper.
Abacta nullâ Veia conſcientiâ,
Ligonibus duris humum 30
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quò poſſet infoſſus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo;
Quum promineret ore, quantum exſtant aquâ 35
Suſpenſa mento corpora:
Exſucca uti medulla, & aridum jecur
Amoris eſſet poculum,
Interminato quum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ. 40
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum,
Quæ ſiderâ excantata voce Theſſalâ, 45
Lunamque Cœlo deripit.
Hîc irreſectum ſæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ, 50
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana quum fiunt ſacra,
Nunc, nunc adeſte; nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite.

55 Formidolosis dum latent sylvis feræ,
Dulci ſopore languidæ,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburranæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
60 Meæ laborârint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minùs
Venena Medeæ valent,
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
65 Quum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
70 Oblivione pellicum.
Ah! ah! ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
75 Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum;
Priúſque Cœlum sidet inferius mari,
80 Tellure porrectâ ſuper,
Quàm non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut antè, mollibus
Lenire verbis impias;

Sed dubius unde rumperet silentium, 85
Misit Thyesteas preces.
Venena, magnum fas nefasque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos : dira detestatio
Nullâ expiatur victimâ. 90
Quin, ubi perire jussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor ;
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
Quæ vis Deorum est Manium :
Et inquietis adsidens præcordiis, 95
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc & hinc saxis petens
Contundet obscœnas anus.
Pòst insepulta membra different lupi,
Et Esquilinæ alites : 100
Neque hoc parentes, heu ! mihi superstites,
Effugerit spectaculum.

CARMEN VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Maledico minatur ultionem.

QUID immerentes hospites vexas, canis
Ignavus adversum lupos ?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis ?

5 Nam qualis aut Moloſſus, aut fulvus Lacon,
Amica vis paſtoribus,
Agam per altas aure ſublatâ nives,
Quæcumque præcedet fera.
Tu quum timendâ voce complêſti nemus,
10 Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
15 An si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

CARMEN VII.

AD ROMANOS

Bellum civile redintegrantes.

Quo, quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis, atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
5 Non ut ſuperbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret,
Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacrâ catenatus viâ;
Sed ut, ſecundum vota Parthorum, ſuâ
10 Urbs hæc periret dexterâ.

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
Numquam, nisi in dispar, feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit, 15
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor. 20

CARMEN VIII.

In anum libidinosam.

ROGARE longo putidam te seculo,
Vires quid enervet meas?
Quum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates 5
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile suris additum. 10
Esto beata; funus atque imagines
Ducant triumphales tuum;
Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.

15 Quid, quòd libelli Stoici inter sericos
Jacere pulvillos amant?
Illitterati num minùs nervi rigent?
Minúsve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
20 Ore allaborandum est tibi.

CARMEN IX.

AD MÆCENATEM.

Actiacæ victoriæ primordia celebrat.

QUANDO repostum Cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
5 Sonante mistum tibiis carmen lyrâ,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus quum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
10 Servis amicus perfidis.
Romanus (eheu! posteri negabitis)
Emancipatus feminæ,
Fert vallum & arma miles, & spadonibus
Servire rugosis potest;
15 Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conopeum.

Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæſarem ;
Hoſtiliumque navium portu latent
Puppes siniſtrorſum citæ. 20
Io Triumphe ! tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.
Io Triumphe ! nec Jugurthino parem
Bello reportaſti ducem ;
Neque Africanum, cui ſuper Carthaginem 25
Virtus ſepulcrum condidit.
Terrâ marique victus hoſtis Punico
Lugubre mutavit ſagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non ſuis, 30
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia,
Vel, quod fluentem nauſeam coërceat, 35
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæſaris rerum juvat
Dulci Lyæo ſolvere.

CARMEN X.

IN MÆVIUM POETAM.

Ipsi naufragium imprecatur.

MALA soluta navis exit alite
  Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus.
5 Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices.
Nec sidus atrâ nocte amicum appareat,
10 Quà tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur æquore,
  Quàm Graia victorum manus,
Quum Pallas usto vertit iram ab Ilio
  In impiam Ajacis ratem.
15 O! quantus instat navitis sudor tuis,
  Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
  Preces & aversum ad Jovem,
Ionius udo quum remugiens sinus
20 Noto carinam ruperit.
Opima quòd si præda curvo littore
  Projecta mergos juveris,
Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna Tempestatibus.

CARMEN

CARMEN XI.

AD PETTIUM.

Se amore captum non posse ad versus faciendos operam & studium conferre.

PETTI, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos, amore perculsum gravi;
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris, aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti 5
Inachiâ furere, sylvis honorem decutit.
Heu me, per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui! conviviorum ut pœnitet,
In queis amantem & languor, & silentium
Arguit, & latere petitus imo spiritus! 10
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium! querebar applorans tibi,
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero arcana promôrat loco.
Quòd si meis inæstuat præcordiis 15
Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia,
Desinet imparibus certare summotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
Jussus abire domum, ferebar incerto pede 20
Ad non amicos heu! mihi postes, & heu!
Limina dura, quibus lumbos & infregi latus.

Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitie, amor Lycisci me tenet;
25 Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

CARMEN XII.

In anum fœdam, quæ illius amores ambiebat.

QUID tibi vis, mulier, nigris dignissima barris?
Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis nec firmo juveni, nec naris obesæ?
Namque sagaciùs unus odoror,
5 Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quàm canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, & quàm malus undique membris
Crescit odor! quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
10 Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
Tenta, cubilia, tectaque rumpit.
Vel mea quum sævis agitat fastidia verbis:
Inachiâ langues minùs, ac me:
15 Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. Pereat malè, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem;
Quum mihi Cous adesset Amyntas,

Cujus in indomito constantior inguine nervus,
Quàm nova collibus arbor inhæret. 20
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? Tibi nempe;
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quàm te.
O! ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres 25
Agna lupos, capreæque leones.

CARMEN XIII.

AD AMICOS.

Vitæ molestias vino, cantu, & amicorum alloquiis esse mitigandas.

HORRIDA tempestas cœlum contraxit, & imbres
Nivesque deducunt Jovem: nunc mare, nunc sylvæ
Threïcio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
Occasionem de die: dumque virent genua,
Et decet, obductâ solvatur fronte senectus. 5
Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: Deus hæc fortasse benignâ
Reducet in sedem vice. Nunc & Achæmeniâ
Perfundi nardo juvat, & fide Cylleneâ
Levare duris pectora sollicitudinibus: 10
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
Invicte, mortalis Deâ nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus & Simoïs;

15 Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
Rupere; nec Mater domum cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis.

CARMEN XIV.

AD MÆCENATEM.

Phrynes amorem obstare, quominus Iambos promissos absolvat.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
5 Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
10 Anacreonta Teïum,
Qui persæpe cavâ testudine flevit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser: quòd si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
15 Gaude sorte tuâ: me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

CARMEN XV.

AD NEÆRAM.

Non servatam ab ea fidem conqueritur.

Nox erat, & cœlo fulgebat Luna sereno
Inter minora sidera,
Quum tu magnorum numen læsura Deorum
In verba jurabas mea;
Arctiùs atque ederâ procera adstringitur ilex, 5
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
Turbaret hybernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum. 10
O! dolitura meâ multum virtute, Neæra:
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensi cedet constantia formæ, 15
Si certus intrârit dolor.
At tu quicumque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore & multâ dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat; 20
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formâque vincas Nirea;

Eheu ! tranflatos aliò mœrebis amores :
Aſt ego vicissim riſero.

CARMEN XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Phocæorum exemplo, Romam deſerendam eſſe, quam Deorum ira bellis civilibus lacerandam objicit.

ALTERA jam teritur bellis civilibus ætas,
Suis & ipſa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus;
5 Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Noviſve rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cæruleâ domuit Germania pube,
Parentibuſve abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti ſanguinis ætas,
10 Feriſque rurſus occupabitur ſolum.
Barbarus heu! cineres insiſtet victor, & Urbem
Eques ſonante verberabit ungulâ;
Quæque carent ventis & ſolibus oſſa Quirini
(Neſas videre) dissipabit inſolens.
15 Fortè, quod expediat, communiter aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior ſententia (Phocæorum
Velut profugit exſecrata civitas,

Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis) 20
Ire pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? Secundâ
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis ſaxa renârint 25
Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus,
Novâque monſtra junxerit libidine 30
Mirus amor; juvet ut tigres ſubsidere cervis,
Adulteretur & columba miliüo;
Credula nec fulvos timeant armenta leones,
Ametque ſalſa levis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abſcindere dulces, 35
Eamus omnis exſecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis & exſpes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter & volate littora. 40
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites & inſulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret uſque vinea;
Germinat & numquam fallentis termes olivæ, 45
Suamque pulla ficus ornat arborem.
Mella cava manant ex ilice, montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.

Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ;
50 Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus;
55 Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
60 Laboriosa nec cohors Ulyssei:
Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Jupiter illa piæ secrevit littora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum,
65 Ære, dehinc ferro duravit secula, quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

CARMEN XVII.

Horatius veniam ironicè petit a Canidia; hæc se numquam illi placatam fore respondet.

HORATIUS.

JAM jam efficaci do manus scientiæ,
Supplex & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare sidera, 5
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinârat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat. 10
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam, relictis mœnibus, rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exsuere pellibus 15
Laboriosi remiges Ulyssei
Volente Circe membra: tunc mens, & sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum & institoribus. 20

Fugit juventas, & verecundus color
Reliquit ora, pelle amicta luridâ.
Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum a labore me reclinat otium:
25 Urget diem nox, & dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsâ dissilire næniâ.
30 Quid amplius vis? ô! mare, ô! terra, ardeo;
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Virens in Ætna flamma: tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
35 Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide poenas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos; sive mendaci lyrâ
40 Voles sonari. Tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vicem,
Fraterque magni Castoris, victi prece
Adempta vati reddidere lumina.
45 Et tu (potes nam) solve me dementiâ,
O! nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.

Tibi hoſpitale pectus, & puræ manus;
Tuuſque venter Pactumeius, & tuo 50
Cruore rubros obſtetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exsilis puerpera.

CANIDIA.

QUID obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus ſalo.
Inultus ut tu riſeris Cotyttia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis? 5
Et Eſquilini pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſve miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent? 10
Ingrata miſero vita ducenda eſt, in hoc,
Novis ut uſque ſuppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis.
Optat Prometheus obligatus aliti: 15
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum; ſed vetant leges Jovis.
Voles modò altis deſilire turribus,
Modò enſe pectus Norico recludere;
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo, 20
Faſtidioſâ triſtis ægrimoniâ.

Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An, quæ movere cereas imagines,
25 Ut ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere Lunam vocibus poſſim meis;
Poſſim crematos excitare mortuos,
Deſiderîque temperare poculum,
Plorem artis in te nullum habentis exitum?

CARMEN SECULARE

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Preces pro Imperii & Imperatoris incolumitate.

CHORUS PUERORUM ET PUELLARUM.

Phœbe, ſylvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, ô! colendi
Semper, & culti, date, quæ precamur
Tempore ſacro;
Quo Sibyllini monuere verſus 5
Virgines lectas, pueroſque caſtos
Dîs, quibus ſeptem placuere colles,
Dicere carmen.

CHORUS PUERORUM.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis & celas, aliuſque & idem 10
Naſceris, poſſis nihil urbe Româ
Viſere majus.

CHORUS PUELLARUM.

Ritè maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari, 15
Seu Genitalis:

Diva, producas sobolem, Patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
20 Lege marita.

UTERQUE CHORUS.

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque gratâ
Nocte frequentes.
25 Vosque veraces cecinisse, Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
30 Spiceâ donet Cererem coronâ:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Jovis auræ.

CHORUS PUERORUM.

Condito mitis placidusque telo,
Supplices audi pueros, Apollo.

CHORUS PUELLARUM.

35 Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas.

UTERQUE CHORUS.

Roma si vestrum est opus, Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares, & urbem
40 Sospite cursu:

Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis.
Dî probos mores docili juventæ, 45
Dî senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis, 50
Imperet bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terrâque manus potentes
Medus, Albanasque timet secures;
Jam Scythæ responsa petunt, superbi 55
Nuper & Indi.
Jam Fides, & Pax, & Honor, Pudorque
Priscus, & neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu. 60

CHORUS PUERORUM.

Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus arces, 65
Remque Romanam, Latiumque, felix
Alterum in lustrum, meliusque semper
Proroget ævum.

CHORUS PUELLARUM.

Quæque Aventinum tenet, Algidumque,
70 Quindecim Diana preces Virorum
Curet, & votis puerorum amicas
Applicet aures.

UTERQUE CHORUS.

Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto,
75 Doctus & Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes.

Finis Lyricorum.

Q. HORATII FLACCI
SATYRARUM,
SEU SERMONUM.
LIBER I.

SATYRA I.

Omnibus, maximè verò avaris, ſortem ſuam gravem eſſe.

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illâ
Contentus vivat, laudet diverſa ſequentes ?
O ! fortunati mercatores, gravis annis

5 Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contrà mercator, navim jactantibus Austris,
Militia est potior: quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
10 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi,
15 Quò rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modò miles,
Mercator; tu, consultus modò, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? nolint: atqui licet esse beatis.
20 Quid causæ est, meritò quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
25 Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
30 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula, nam exemplo est, magni formica laboris,
Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo,

Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri. 35
Quæ, simul inverſum contriſtat Aquarius annum,
Non uſquam prorepit, & illis utitur antè
Quæsitis ſapiens: quum te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum;
Nil obſtet tibi, dum ne sit te ditior alter. 40
Quid juvat immenſum te argenti pondus & auri
Furtim defossâ timidum deponere terrâ?
Quod si comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At, ni id fit, quid habet pulchri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum, 45
Non tuus hoc capiet venter plus, quàm meus: ut si
Reticulum panis venales inter onuſto
Fortè vehas humero, nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portârit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventi, jugera centum, an 50
Mille aret? At ſuave eſt ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Ut tibi si sit opus liquidi non amplius urnâ,
Vel cyatho, & dicas, Magno de flumine mallem, 55
Quàm ex hoc fonticulo tantumdem ſumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia juſto,
Cum ripa simul avulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quantum eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo, 60
Nil ſatis eſt, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miſerum eſſe, libenter
Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis

65 Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina... Quid rides ? mutato nomine, de te
70 Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, & tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis quò valeat nummus ? quem præbeat usum ?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde,
75 Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat ? horum
Semper ego optârim pauperrimus esse bonorum.
80 At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac reddat natis carisque propinquis.
Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
85 Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis, amorem ?
An si cognatos, nullo Natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
90 Infelix operam perdas; ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis ?
Denique sit finis quærendi; quumque habeas plus,
Pauperiem metuas minùs; & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias quod

Ummidius quidam (non longa eſt fabula) dives, 95
Ut metiretur nummos; ita ſordidus, ut ſe
Non umquam ſervo meliùs veſtiret; ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victûs
Opprimeret, metuebat: at hunc liberta ſecuri
Diviſit medium, fortiſſima Tyndaridarum. 100
Quid mî igitur ſuades? ut vivam Mænius? aut sic
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia ſecum
Frontibus adversis componere. Non ego avarum
Quum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Eſt inter Tanaïm quiddam ſocerumque Viſelli. 105
Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consiſtere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet, ac potiùs laudet diverſa ſequentes?
Quódque aliena capella gerat diſtentius uber, 110
Tabeſcat? neque ſe majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat;
Ut, quum carceribus miſſos rapit ungula currus,
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum 115
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit ut raro, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva ſatur, reperire queamus.
Jam ſatis eſt: ne me Criſpini ſcrinia lippi 120
Compilaſſe putes, verbum non ampliùs addam.

SATYRA II.

Stultos, dum vitia quædam declinant, in contraria incidere.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœstum ac sollicitum est cantoris morte Tigellî:
Quippe benignus erat. Contrà hic, ne prodigus esse
5 Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingratâ stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis;
10 Sordidus, atque animi quòd parvi nolit haberi,
Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque,
15 Quanto perditior quisque est, tanto acriùs urget.
Nomina sectatur, modò sumptâ veste virili
Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamet, simul atque audivit? At in se
Pro quæstu sumptum facit hic. Vix credere possis,
20 Quàm sibi non sit amicus; ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejùs cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, quò res hæc pertinet? Illuc:

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui 25
Inguen ad obscœnum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsutâ talos tegat instita veste:
Contrà alius nullam nisi olenti in fornice stantem. 30
Quidam notus homo quum exiret fornice: Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis:
Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit, 35
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere rectè
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter sæpe pericla. 40
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut cuidam testes caudamque salacem 45
Demeteret ferrum. Jure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minùs insanit, quàm qui mœchatur. At hic si,
Quà res, quà ratio suaderet, quâque modestè 50
Munificum esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse, daret quantum satis esset; nec sibi damno
Dedecorique foret. Verùm hoc se amplectitur uno,

Hoc amat, hoc laudat; Matronam nullam ego tang
55 Ut quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque;
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus umquam alien
Verùm est cum mimis, est cum meretricibus, un
Fama malum gravius, quàm res, trahit. An tibi ab
60 Personam satis est, non illud quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicumque. Quid inter
est in matrona, ancilla, peccesve togata?
Villius in Fausta, Sullæ gener, hoc miser uno
65 Nomine deceptus, pœnas dedit usque, superque
Quàm satis est, pugnis cæsus, ferroque peritus,
Exclusus fore, quùm Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videnti
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
70 Magno prognatum deposco consule cunnum,
Velatumque stolâ, mea quum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis
Dives opis natura suæ? Tu si modò rectè
75 Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere, tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier; unde laboris
Plus haurire mali est, quàm ex re decerpere fructûs.
80 Nec magis huic, inter niveos viridesque lapillos
(Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius persæpe togatæ.
Adde huc, quòd mercem sine fucis gestat: apertè
Quod

Quod venale habet, oftendit; nec, si quid honefti eft,
Jactat habetque palam; quærit quo turpia celet. 85
Regibus hic mos eft: ubi equos mercantur, opertos
Infpiciunt; ne, si facies, ut fæpe, decora
Molli fulta pede eft, emptorem inducat hiantem,
Quòd pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè: tu corporis optima Lynceis 90
Contemplere oculis? Hypfæâ cæcior illa,
Quæ mala funt, fpectes? O crus! ô brachia! Verùm
Depygis, nafuta, brevi latere, ac pede longo eft.
Matronæ præter faciem nil cernere possis,
Cetera, ni Catia eft, demissâ vefte tegentis. 95
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit infanum) multæ tibi tum officient res;
Cuftodes, lectica, ciniflones, parasitæ,
Ad talos ftola demiffa, & circumdata palla;
Plurima, quæ invideant purè apparere tibi rem. 100
Altera nil obftat: Cois tibi pene videre eft
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier antè,
Quàm mercem oftendi? Leporem venator, ut alta 105
In nive fectetur, positum sic tangere nolit:
Cantat, & apponit: Meus eft amor huic similis: nam
Tranfvolat in medio posita, & fugientia captat.
Hifcene versiculis fperas tibi poffe dolores,
Atque æftus, curafque graves e pectore pelli? 110
Nonne cupidinibus ftatuit Natura modum, quem,
Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodeft, & inane abfcindere foldo?

Num, tibi quum fauces urit sitis, aurea quæris
115 Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pavonem rhombumque? Tument tibi quum inguina, num, si
Ancilla aut verna est præstò puer, impetus in quem
Continuò fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo Venerem, facilemque.
120 Illam, Pòst paulò, sed pluris, si exierit vir:
Gallis hanc, Philodemus ait; sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, quum est jussa, venire.
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa,
Nec magis alba velit, quàm det Natura, videri.
125 Hæc ubi supposuit dextro corpus mihi lævum,
Ilia & Egeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Janua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet; vepallida lecto
130 Desiliat mulier; miseram se conscia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mî.
Discinctâ tunicâ fugiendum est, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice, vincam.

SATYRA III.

In amicorum vitiis connivendum, neque peccata omnia in scelerum numero ponenda.

OMNIBUS hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Ut numquam inducant animum cantare rogati;
Injussi numquam desiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris, atque ſuam, non 5
Quidquam proficeret: si collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala citaret, Io Bacche, modò ſummâ
Voce, modò hac reſonat quæ chordis quattuor ima.
Nil æquale homini fuit illi. Sæpe velut qui
Currebat fugiens hoſtem; perſæpe velut qui 10
Junonis ſacra ferret. Habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſervos: modò reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens: modò, sit mihi menſa tripes, &
Concha ſalis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamvis craſſa, queat. Deciès centena dediſſes 15
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipſum
Manè: diem totum ſtertebat. Nil fuit umquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu? 19
Nullane habes vitia? Immo alia, haud fortaſſe minora.
Mænius abſentem Novium quum carperet: Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an, ut ignotum, dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignoſco, Mænius inquit.

Stultus, & improbus hic amor eſt, dignuſque notari.
25 Quum tua prævideas oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? at tibi contrà
Evenit, inquirant vitia ut tua rurſus & illi.
Iracundior eſt paulò, minus aptus acutis
30 Naribus horum hominum; rideri possit, eò quòd
Ruſticiùs tonſo toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. At eſt bonus, ut melior vir
Non alius quiſquam: at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore: denique teipſum
35 Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.
Illuc prævertamur, amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
40 Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus, & iſti
Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non faſtidire. Strabonem
45 Appellat pætum pater; & pullum, malè parvus
Si cui filius eſt, ut abortivus fuit olim
Siſyphus: hunc varum, diſtortis cruribus; illum
Balbutit ſcaurum, pravis fultum malè talis.
Parciùs hic vivit: frugi dicatur. Ineptus,
50 Et jactantior hic paulò eſt: concinnus amicis
Poſtulat ut videatur. At eſt truculentior, atque
Plus æquo liber: simplex, fortiſque habeatur.
Caldior eſt: acres inter numeretur. Opinor,

Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque 55
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
Tardo ac cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum;
Quum genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris 60
Invidia, atque vigent ubi crimina: pro bene sano,
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis & est (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut fortè legentem,
Aut tacitum impellat, quovis sermone molestus: 65
Communi sensu planè caret, inquimus. Eheu,
Quàm temerè in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset vitiis bona pluribus hisce, 70
(Si modò plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet; hac lege in trutina ponetur eadem,
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius. Æquum est
Peccatis veniam poscentem, reddere rursus. 75
Denique, quatenus excîdi penitus vitium iræ,
Cetera item nequeunt stultis hærentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac, res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus, 80
Semesos pisces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius, atque

Majus peccatum est? paulùm deliquit amicus;
85 Quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus
Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor æris:
Qui nisi, quum tristes misero venere Kalendæ,
Mercedem, aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
90 Comminxit lectum potus, mensâve catillum
Evandri manibus tritum dejecit; ob hanc rem,
Aut positum antè mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
95 Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?
Queis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
Quum ventum ad verum est: sensus, moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi propè mater, & æqui.
Quum prorepserunt primis animalia terris,
100 Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Unguibus & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus:
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere. Dehinc absistere bello,
105 Oppida cœperunt munire, & ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa; sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
110 Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura, inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec Natura potest justo secernere iniquum,

Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantumdem ut peccet, idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti, 116
Et qui nocturnus Divûm sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas;
Ne scuticâ dignum, horribili sectere flagello:
Nam ut ferulâ cædas meritum majora subire 120
Verbera, non vereor; quum dicas esse pares res
Furta latrociniis, & magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est Rex; 125
Cur optas quod habes? Non nosti quid pater (inquit)
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi numquam,
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. Qui?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus est modulator: ut Alfenus vafer, omni 130
Abjecto instrumento artis, clausâque tabernâ,
Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri, quos tu nisi fuste coërces,
Urgeris turbâ circum te stante, miserque 135
Rumperis, & latras magnorum maxime Regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis; neque te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum, sectabitur; & mihi dulces
Ignoscent, si quid peccavero stultus, amici; 140
Inque vicem illorum patiar delicta libenter;
Privatusque magis vivam te Rege beatus.

SATYRA IV.

Satyricorum poëtarum, ac suam præsertim in scribendo licentiam excusat.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque poëtæ,
Atque alii, quorum comœdia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
5 Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius; hosce sequutus,
Mutatis tantùm pedibus, numerisque; facetus,
Emunctæ naris, durus componere versus:
Nam fuit hoc vitiosus; in hora sæpe ducentos,
10 Ut magnum, versus dictabat, stans pede in uno:
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi rectè; nam ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat: accipe, si vis,
15 Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.
Dî bene fecerunt, inopis me, quódque pusilli
Finxerunt animi, raró & perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis follibus auras,
20 Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis, & imagine; quum mea nemo
Scripta legat, vulgò recitare timentis, ob hanc rem,

Quòd sunt quos genus hoc minimè juvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis mediâ erue turbâ, 25
Aut ob avaritiam, aut miserâ ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio: quin per mala præceps 30
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summâ deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poëtam.
Fœnum habet in cornu, longè fuge: dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico: 35
Et quodcumque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire, lacuque,
Et pueros, & anus. Agedum pauca accipe contrà.
Primùm ego me illorum, dederim quibus esse poëtas,
Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos, 41
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam comœdia, necne poëma 45
Esset, quæsivere; quòd acer spiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus inest; nisi quòd pede certo
Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
Sævit, quòd meretrice nepos insanus amicâ
Filius, uxorem grandi cum dote recuset; 50
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo

Non satis est puris versum perscribere verbis;
55 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa, modosque &, quod prius ordine verbum est
Posterius facias, præponens ultima primis:
60 Non (ut si solvas, *Postquam discordia tetra*
Belli ferratos postes, portasque refregit)
Invenias etiam disjecti membra poëtæ.
Hactenus hæc: aliàs, justum sit necne poëma:
Nunc illud tantùm quæram, meritóne tibi sit
65 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumque libellis:
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis,
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque,
Ut sis tu similis Cœlî Byrrhîque latronum,
70 Non ego sim Caprii, neque Sulcî: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.
Nec recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
75 Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquis: & hoc studio pravus facis. Unde petitum
80 Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;

Fingere qui non visa potest ; commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu, Romane, caveto. 85
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos,
E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet aquam : pòst, hunc quoque potus,
Condita quum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur, 90
Infesto nigris. Ego, si risi quòd ineptus
Pastillos Rusillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus & mordax videor tibi ? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petillî
Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos : 95
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causâque meâ permulta rogatus
Fecit ; & incolumis lætor quòd vivit in urbe :
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis, hæc est 100
Ærugo mera : quod vitium procul afore chartis,
Atque animo priùs, ut si quid promittere de me
Possum aliud, verè promitto. Liberius si
Dixero quid, si fortè jocosius, hoc mihi juris
Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me, 105
Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
Quum me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mî ipse parasset :
Nonne vides, Albî ut malè vivat filius ? utque
Barrus inops ? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore 110
Quum deterreret ; Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessâ quum Venere uti

Possem; deprensi non bella est fama Treboni,
115 Aiebat. Sapiens vitatu, quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi; mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam, famamque tueri
Incolumem possim. Simul ac duraverit ætas
120 Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis; & sive jubebat
Ut facerem quid, habes auctorem quo facias hoc:
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum, & inutile factu
125 Necne sit, addubites? flagret rumore malo quum
Hic, atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
130 Perniciem quæcumque ferunt: mediocribus, & queis
Ignoscas, vitiis teneor. Fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. Neque enim, quum lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est:
135 Hoc faciens vivam melius: sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non bellè: numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris; ubi quid datur oti,
Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
140 Ex vitiis unum: cui si concedere nolis,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quæ
Sit mihi: nam multò plures sumus: ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

SATYRA V.

Iter quoddam suum Româ Brundisium usque festivè describit.

EGRESSUM magnâ me accepit Aricia Româ
Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longè doctissimus. Inde Forum Appî
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altiùs ac nos 5
Præcinctis unum. Minùs est gravis Appia tardis.
Hîc ego, propter aquam, quòd erat deterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Exspectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere signa parabat: 10
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. Huc appelle: trecentos inseris: ohe!
Jam satis est. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranæque palustres
Avertunt somnos. Absentem ut cantat amicam 15
Multâ prolutus vappâ nauta, atque viator
Certatim, tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Jamque dies aderat, quum nil procedere lintrem
Sentimus; donec cerebrosus prosilit unus, 20
Ac mulæ nautæque caput, lumbosque saligno
Fuste dolat. Quartâ vix demum exponimur horâ.
Ora manusque tuâ lavimus, Feronia, lymphâ.

25 Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
30 Hîc oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco prætore libenter
35 Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum;
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murenâ præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multò gratissima: namque
40 Plotius, & Varius Sinuessæ, Virgiliusque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
45 Proxima Campano ponti quæ villula tectum
Præbuit, & parochi, quæ debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego, Virgiliusque:
Namque pilâ lippis inimicum, & ludere crudis.
50 Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam, Messîque Cicerri,
Musa, velim memores; & quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci;

Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti 55
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus; & ipse
Messius, accipio, caput & movet. O! tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, quum
Sic mutilus minitaris? At illi foeda cicatrix 60
Setosam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi larvâ, aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donasset jamne catenam 65
Ex voto Laribus, quærebat; scriba quòd esset,
Deterius nihilo dominæ jus esse: rogabat
Denique, cur umquam fugisset, cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus jucundè cœnam produximus illam. 70
Tendimus hinc rectà Beneventum, ubi sedulus hospes
Pene arsit, macros dum turdos versat in igne:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam, servosque timentes 75
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; & quos
Numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrymoso non sine fumo, 80
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo somnia visu

85 Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est. Venit vilissima rerum
Hic aqua: sed panis longè pulcherrimus, ultrà
90 Callidus ut soleat humeris portare viator;
Nam Canusî lapidosus, aquæ non ditior urna,
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
95 Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via pejor ad usque
Barî mœnia piscosi. Dehinc Gnatia lymphis
Iratis exstructa dedit risusque jocosque,
Dum, flamma sine, thura liquescere limine sacro
100 Persuadere cupit. Credat Judæus Apella,
Non ego: namque Deos didici securum agere ævum;
Nec, si quid miri faciat Natura, Deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundisium longæ finis chartæque, viæque est.

SATYRA VI.

De verâ nobilitate.

Non, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te;
Nec, quòd avus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitârint,

Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco 5
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Quum referre negas, quali sit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. Perſuades hoc tibi verè,
Ante poteſtatem Tullî, atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros, nullis majoribus ortos, 10
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos:
Contrà Lævinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fuit, unius assis
Non umquam pretio pluris licuiſſe, notante
Judice, quem noſti, populo; qui ſtultus honores 15
Sæpe dat indignis, & famæ ſervit ineptus;
Qui ſtupet in titulis & imaginibus. Quid oportet
Nos facere a vulgo longè longéque remotos?
Namque eſto, populus Lævino mallet honorem,
Quàm Decio mandare novo: cenſorque moveret 20
Appius, ingenuo si non eſſem patre natus;
Vel meritò, quoniam in propria non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minùs ignotos generosis. Quò tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum, fierique Tribuno? 25
Invidia accrevit, privato quæ minor eſſet.
Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demisit pectore clavum,
Audit continuò: Quis homo hic, aut quo patre natus?
Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi 30
Et cupiat formoſus, eat quacumque, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, ſurâ quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, Urbem sibi curæ,

35 Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum;
Quo patre sit natus, num ignotâ matre inhonestus,
Omnes mortales curare & quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionysî filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
40 At Novius collega gradu post me sedet uno;
Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus,
Et Messalla videris? At hic, si plaustra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
45 Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum;
Nunc, quia sim tibi, Mæcenas, convictor; at olim,
Quòd mihi pareret legio Romana Tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
50 Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
Præsertim cautum dignos assumere, pravâ
Ambitione procul: felicem dicere non hoc
Me possunt casu, quòd te sortitus amicum:
Nulla etenim tibi me fors obtulit. Optimus olim
55 Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coràm, singultim pauca loquutus
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo;
60 Sed, quod eram, narro. Respondes (ut tuus est mos)
Pauca. Abeo, & revocas nono pòst mense, jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quòd placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vitâ & pectore puro.

Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis 65
Mendosa est natura, alioqui recta (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
Objiciet verè quisquam mihi : purus, & insons
(Ut me collaudem) si & vivo carus amicis; 70
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere, magni
Quò pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos, tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra. 75
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis Eques, atque Senator
Semet prognatos. Vestem, servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avitâ
Ex re præberi sumptus mihi crederet illos. 80
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solùm facto, verùm opprobrio quoque turpi;
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim 85
Si præco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor,
Mercedes sequerer, neque ego essem questus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, & a me gratia major.
Nil me pœniteat sanum patris hujus; eóque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars, 90
Quòd non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longè mea discrepat istis
Et vox, & ratio. Nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,

95 Atque alios legere ad faſtum ; quoſcumque parentes
Optaret sibi quiſque : meis contentus, onuſtos
Faſcibus, & ſellis nollem mihi ſumere, demens
Judicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo ; quòd
Nollem onus haud umquam ſolitus portare moleſtum
100 Nam mihi continuò major quærenda foret res,
Atque ſalutandi plures ; ducendus & unus,
Et comes alter, uti ne ſolus ruſve, peregreve
Exirem ; plures calones, atque caballi
Paſcendi ; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
105 Ire licet mulo, vel, si libet, uſque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos
Objiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tilli,
Quum Tiburte viâ Prætorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes œnophorumque.
110 Hoc ego commodiùs, quàm tu, præclare Senator,
Millibus atque aliis vivo. Quacumque libido eſt,
Incedo ſolus ; percunctor quanti olus, ac far :
Pallacem Circum, veſpertinumque pererro
Sæpe forum : assiſto divinis : inde domum me
115 Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus, & lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet : adſtat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupellex.
Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quòd cras
120 Surgendum sit manè, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo : poſt hanc vagor, aut ego lecto,
Aut ſcripto quod me tacitum juvet. Ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.

Aſt ubi me feſſum ſol acrior ire lavatum 125
Admonuit, fugio Campum, luſumque trigonem.
Pranſus non avidè, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Hæc eſt
Vita ſolutorum miserâ ambitione, gravique:
His me conſolor, victurus ſuaviùs, ac si 130
Quæſtor avus, pater atque meus, patruuſque fuiſſent.

SATYRA VII.

Rupilii & Persii rixam facetè deſcribit.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus, atque venenum,
Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum, & tonſoribus eſſe.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas: 5
Durus homo, atque odio qui poſſet vincere Regem,
Confidens, tumiduſque; adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. Poſtquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti, 10
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animoſumque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob cauſam, nisi quòd virtus in utroque
Summa fuit. Duo si diſcordia vexet inertes; 15
Aut si diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco, diſcedat pigrior, ultro

Muneribus missis) Bruto Prætore tenente
Ditem Asiam, Rupili & Persi par pugnat, uti non
20 Compositi meliùs cum Bitho Bacchius : in jus
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam ; ridetur ab omni
Conventu ; laudat Brutum, laudatque cohortem :
Solem Asiæ Brutum appellat, stellasque salubres
25 Appellat comites, excepto Rege : Canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse. Ruebat
Flumen ut hybernum, fertur quò rara securis.
Tum Prænestinus salso, multumque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
30 Vindemiator, & invictus, cui sæpe viator
Cessisset, magnâ compellans voce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat : Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui Reges consuesti tollere, cur non
35 HuncRegem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

SATYRA VIII.

Conqueritur Priapus Esquilinum montem veneficarum incantationibus infestari.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
Quum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido : nam fures dextra coërcet,
5 Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus :

Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc priùs anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum, 10
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat, heredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari, quà modò triſtes 15
Albis informem ſpectabant ossibus agrum.
Quum mihi non tantum fureſque, feræque ſuetæ
Hunc vexare locum, curæ ſunt atque labori,
Quantum carminibus quæ verſant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere poſſum, 20
Nec prohibere modo, simul ac vaga Luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant, herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigrâ ſuccinctam vadere pallâ
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem: pallor utraſque 25
Fecerat horrendas aſpectu: ſcalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. Cruor in foſſam confuſus, ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea; major 30
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat ſervilibus, ut quæ
Jam peritura, modis. Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tisiphonen. Serpentes, atque videres
Infernas errare canes; Lunamque rubentem, 35

Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.
40 Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana reſonarent triſte & acutum?
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cereâ
Largior arſerit ignis? & ut, non teſtis inultus,
45 Horruerim voces Furiarum & facta duarum?
Nam, diſploſa ſonat quantum vesica, pepedi
Diffissâ nate ficus. At illæ currere in urbem,
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
50 Vincula, cum magno riſuque, jocoque videres.

SATYRA IX.

Moleſti cujuſdam hominis importunam loquacitatem deſcribit.

IBAM fortè viâ Sacrâ, sicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, totus in illis;
Accurrit quidam notus mihi nomine tantùm,
Arreptâque manu: Quid agis, dulcissime rerum?
5 Suaviter, ut nunc eſt, inquam; & cupio omnia quæ vis.
Quum aſſectaretur: Num quid vis? occupo. At ille,
Nôris nos, inquit: docti ſumus. Hîc ego, pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Miſerè diſcedere quærens,
Ire

Ire modò ociùs, interdum consistere; in aurem
Dicere nescio quid puero. Quum sudor ad imos 10
Manaret talos; O! te, Bollane, cerebri
Felicem aiebam tacitus. Quum quidlibet ille
Garriret, vicos, Urbem laudaret; ut illi
Nil respondebam: Miserè cupis, inquit, abire;
Jamdudum video: sed nil agis, usque tenebo; 15
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi: quemdam volo visere, non tibi notum:
Trans Tiberim longè cubat is, prope Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agam; & non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus, 20
Quum gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies. Nam quis me scribere plures,
Aut citiùs possit versus? quis membra movere
Molliùs? invideat quod & Hermogenes, ego canto. 25
Interpellandi locus hìc erat: Est tibi mater,
Cognati, queis te salvo est opus? Haud mihi quisquam;
Omnes composui. Felices! nunc ego resto:
Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit motâ divina anus urnâ. 30
Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,
Si sapiat, vitet, simulatque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Vestæ, quartâ jam parte diei 35
Præteritâ; & casu tunc respondere vadato
Debebat: quod nî fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulùm hìc ades. Inteream, si

Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura:
40 Et propero quò ſcis. Dubius ſum quid faciam, inquit:
Tene relinquam, an rem. Me, ſodes. Non faciam, ille:
Et præcedere cœpit. Ego, ut contendere durum eſt
Cum victore, ſequor. Mæcenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis bene ſanæ.
45 Nemo dexteriùs fortunâ eſt uſus: haberes
Magnum adjutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles si tradere: diſpeream, nî
Summôſſes omnes. Non iſto vivimus illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla eſt,
50 Nec magis his aliena malis: nil mî officit, inquam,
Ditior hic, aut eſt quia doctior: eſt locus uni
Cuique ſuus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. Velis tantummodo: quæ tua virtus,
55 Expugnabis, & eſt qui vinci possit; eóque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam; non, hodie si
Excluſus fuero, deſiſtam; tempora quæram;
Occurram in triviis; deducam. Nil sine magno
60 Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchrè noſſet. Consiſtimus. Unde venis? &,
Quò tendis? rogat & reſpondet. Vellere cœpi,
Et prenſare manu lentissima brachia, nutans,
65 Diſtorquens oculos, ut me eriperet. Malè ſalſus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certè neſcio quid ſecretò velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene, ſed meliori

Tempore dicam. Hodie tricesima ſabbata : vin'tu
Curtis Judæis oppedere ? Nulla mihi, inquam, 70
Relligio eſt. At mî : ſum paulò infirmior, unus
Multorum. Ignoſces, aliàs loquar. Hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi ! fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Caſu venit obvius illi
Adverſarius : &, Quò tu, turpissime ? magnâ 75
Inclamat voce : &, licet anteſtari ? Ego verò
Oppono auriculam : rapit in jus, clamor utrimque,
Undique concurſus : sic me ſervavit Apollo.

SATYRA X.

Suum de Lucilio judicium tuetur, & quædam ſcribendarum Satyrarum præcepta adſpergit.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus
Lucili. Quis tam Lucilî fautor ineptè eſt,
Ut non hoc fateatur ? at idem, quòd ſale multo
Urbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera : nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra poëmata, mirer. 6
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris; & eſt quædam tamen hîc quoque virtus.
Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures : 10
Et ſermone opus eſt modò triſti, ſæpe jocoſo
Defendente vicem modò Rhetoris, atque Poëtæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque

Extenuantis eas consultò. Ridiculum acri
15 Fortiùs, & meliùs magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
Nil præter Calvum, & doctus cantare Catullum.
20 At magnum fecit, quòd verbis Græca Latinis
Miscuit. O! seri studiorum! quîne putetis
Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? At sermo linguâ concinnus utrâque
Suavior (ut Chio nota si commixta Falerni est)
25 Quum versus facias. Teipsum percontor, an & quum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî,
Scilicet oblitus patriæque patrisque, Latinè
Quum Pedius causas exsudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
30 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atqui ego quum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, quum somnia vera:
In sylvam non ligna feras insaniùs, ac si
35 Magnas Græcorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,
Quæ nec in æde sonent certantia, judice Tarpâ,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
40 Argutâ meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso: forte epos acer,

Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ. 45
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor. Neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem 50
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Attî?
Non ridet versus Ennî gravitate minores,
Quum de se loquitur, non ut majore reprensis? 55
Quid vetat, & nosmet Lucilî scripta legentes
Quærere num illius, num rerum dura negârit
Versiculos Natura magis factos, & euntes
Molliùs, ac si quis, pedibus quid claudere senis
Hoc tantùm contentus, amet scripsisse ducentos 60
Ante cibum versus, totidem cœnatus? Etrusci
Quale fuit Cassî rapido ferventius amni
Ingenium; capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis, & urbanus; fuerit limatior idem, 65
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis auctor;
Quámque poëtarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
Detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur, & in versu faciendo 70
Sæpe caput scaberet, vivos & roderet ungues.
Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint,
Scripturus; neque te ut miretur turba, labores,

Contentus paucis lectoribus. An tua demens
75 Vilibus in ludis dictari carmina malis ?
Non ego. Nam satis est equitem mihi plaudere ; ut audax,
Contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius ; aut crucier quòd
Vellicet absentem Demetrius ? aut quòd ineptus
80 Fannius Hermogenis lædet conviva Tigelli ?
Plotius & Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuscus ; & hæc utinam Viscorum laudet uterque !
Ambitione relegatâ, te dicere possum,
85 Pollio ; te, Messalla, tuo cum fratre ; simulque
Vos, Bibule & Servi ; simul his te, candide Furni :
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo ; quibus hæc, sint qualiacumque,
Arridere velim ; doliturus, si placeant spe
90 Deteriùs nostrâ. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

Q. HORATII FLACCI

SATYRARUM,

SEU SERMONUM.

LIBER II.

SATYRA I.

Fingit se cum Trebatio Jurisconsulto deliberare, utrum a scribendis satyris abstineat.

SUNT quibus in satyra videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream malè, si non 6
Optimum erat: verùm nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto;
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude 10

Cæſaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt. Neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fractâ pereuntes cuſpide Gallos,
15 Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
Attamen & juſtum poteras & ſcribere fortem,
Scipiadam ut ſapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Quum res ipſa feret. Niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem;
20 Cui malè si palpere, recalcitrat undique tutus.
Quantò rectius hoc, quàm triſti lædere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem;
Quum sibi quiſque timet, quamquam eſt intactus, & odit.
Quid faciam? ſaltat Milonius, ut ſemel icto
25 Accessit fervor capiti, numeruſque lucernis.
Caſtor gaudet equis, ovo prognatus eodem,
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba,
Lucilî ritu, noſtrûm melioris utroque.
30 Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris; neque, si malè ceſſerat, uſquam
Decurrens aliò, neque si bene. Quo fit ut omnis
Votivâ pateat veluti deſcripta tabellâ
Vita ſenis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
35 Nam Venusinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulsis, vetus eſt ut fama, Sabellis,
Quò ne per vacuum Romano incurreret hoſtis;
Sive quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic ſtylus haud petet ultro
40 Quemquam animantem; & me veluti cuſtodiet enſis

Vaginâ tectus : quem cur diſtringere coner,
Tutus ab infeſtis latronibus ? O ! pater & rex
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis ! at ille,
Qui me commôrit (melius non tangere, clamo) 45
Flebit, & insignis totâ cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur, & urnam ;
Canidia Albucî, quibus eſt inimica, venenum ;
Grande malum Turius, si quid, ſe judice, certes.
Ut, quo quiſque valet, ſuſpectos terreat, utque 50
Imperet hoc Natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, nisi intus,
Monſtratum ? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem ; nil faciet ſceleris pia dextera. Mirum ?
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta. 56
Ne longum faciam, ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat, ſeu mors atris circumvolat alis,
Dives, inops, Romæ, ſeu fors ita juſſerit, exſul,
Quiſquis erit vitæ ſcribam color. O ! puer, ut sis 60
Vitalis metuo, & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid ? quum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus quâ quiſque per ora
Cederet, introrſum turpis ; num Lælius, aut qui 65
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen
Ingenio offensi, aut læſo doluere Metello,
Famosiſque Lupo cooperto versibus ? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim ;
Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis. 70

Quin ubi se a vulgo & scena in secreta remôrant
Virtus Scipiadæ & mitis sapientia Læli;
Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
75 Infra Lucilî censum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia; & fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido. Nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hinc diffindere possum.
80 Sed tamen ut monitus caveas, ne fortè negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. Esto, si quis mala; sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Cæsare? si quis
85 Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse?
Solventur risu tabulæ, tu missus abibis.

SATYRA II.

De Frugalitate.

Quæ virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est, sed quæ præcepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassâque Minervâ)
Discite non inter lances mensasque nitentes,
5 Quum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclinis falsis animus meliora recusat:
Verùm hîc impransi mecum disquirite. Cur hoc?
Dicam si potero. Malè verum examinat omnis

Corruptus judex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito; vel, si Romana fatigat 10
Militia assuetum græcari, seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem;
Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Quum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est promus, & atrum 16
Defendens pisces hyemat mare, cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas, aut
Quî partum? non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est: tu pulmentaria quære 20
Sudando. Pinguem vitiis, albumque, neque ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagoïs.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potiùs quàm gallinâ tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro 25
Rara avis, & pictâ pandat spectacula caudâ;
Tamquam ad rem attineat quidquam. Num vescèris istâ,
Quam laudas, plumâ? coctove num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. Esto. 30
Unde datum sentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video. Quò pertinet ergo 35
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem Natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus raró stomachus vulgaria temnit.

Porrectum magno magnum spectare catino?
40 Vellem ait Harpyis gula digna rapacibus. At vos,
Præsentes Austri, coquite horum obsonia, quamvis
Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum; quum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
45 Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis. Quid? tum rhombos minùs æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
50 Donec vos auctor docuit prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordibus a tenui victu distabit, Ofello
Judice: nam frustra vitium vitaveris illud,
55 Si te aliò pravus detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas est, & sylvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
60 Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? hac urget lupus, hac canis, aiunt.
65 Mundus erit, qui non offendat sordibus, atque
In neutram partem cultûs miser. Hic neque servis,
Albuci senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit; nec sic ut simplex Nævius, unctam

Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum 70
Afferat. In primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit. At simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis 76
Cœnâ desurgat dubiâ? quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citiùs curata sopori 80
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
Accedent anni, & tractari molliùs ætas 85
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer & validus præsumis mollitiem, seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quòd hospes 90
Tardiùs adveniens vitiatum commodiùs, quàm
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinæque 95
Grande ferunt unà cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, quum deerit egenti

As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
100 Jurgatur verbis; ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est meliùs quò insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deùm? cur, improbe, caræ
105 Non aliquid Patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi rectè semper erunt res?
O! magnus posthac inimicis risus. Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certiùs? hic, qui
Pluribus assuêrit mentem, corpusque superbum;
110 An qui, contentus parvo, metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptârit idonea bello?
Quò magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latiùs usum,
Quàm nunc accisis. Videas metato in agello
115 Cum pecore & gnatis, fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profestâ,
Quidquam præter olus fumosæ cum pede pernæ.
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
120 Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hœdo. Tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat cuppâ potare magistrâ:
Ac venerata Ceres ita culmo surgeret alto,
125 Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæviat, atque novos moveat Fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet? quantò aut ego parciùs, aut vos
O! pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?

Nam propriæ telluris herum Natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. Nos expulit ille; 130
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris,
Poſtremùm expellet certè vivacior heres.
Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus erat, nulli proprius; ſed cedit in uſum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes, 135
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

SATYRA III.

Colloquutus cum Horatio Damaſippus hoc Stoïcæ philoſophiæ paradoxum probat, omnes propemodum homines inſanire.

SIC raró ſcribis, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi quòd, vini ſomnique benignus,
Nil dignum ſermone canas: quid fiet? at ipſis
Saturnalibus huc fugiſti: ſobrius ergo 5
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe. Nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immerituſque laborat
Iratis natus paries Dîs atque poëtis.
Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto. 10
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin Archilocho? comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relictâ?
Contemnêre miſer. Vitanda eſt improba Siren

15 Desidia ; aut, quidquid vitâ meliore parasti ;
Ponendum æquo animo. Di te, Damasippe, Deæque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti ? Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
20 Excussus propriis : olim nam quærere amabam
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus ære,
Quid sculptum infabre, quid fusum duriùs esset.
Callidus huic signo ponebam millia centum.
Hortos egregiasque domos mercarier unus
25 Cum lucro nôram. Unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. Novi ;
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mirè novus, ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisve dolore :
30 Ut lethargicus hic, quum fit pugil, & medicum urget.
Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O ! bone, ne te
Frustrere : insanis & tu, stultique propè omnes,
Si quid Stertinius veri crepat : unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
35 Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti :
Nam, malè re gestâ, quum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit ; & : Cave faxis
Te quidquam indignum : pudor, inquit, te malus urget,
40 Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primùm nam inquiram, quid sit furere. Hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, & quæcumque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus, & grex

Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus ulli; 105
Si ſcalpra & formas, non ſutor; nautica vela,
Averſus mercaturis; delirus & amens
Undique dicatur meritò: quî diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum? 110
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuſte, neque illinc,
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potiùs foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chii, veteriſque Falerni 115
Mille cadis; nihil eſt, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si & ſtramentis incubet, unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca,
Nimirum inſanus paucis videatur, eò quòd 120
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Dîs inimice ſenex, cuſtodis, ne tibi desit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque 125
Cœperis impexâ fœdum porrigine? quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Undique? tun' ſanus? populum si cædere ſaxis
Incipias, ſervoſve, tuo quos ære parâris:
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ. 130
Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid ni? neque enim hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occîdit Oreſtes.
An tu reris eum occisâ inſaniſſe parente?

135 Ac non antè malis dementem actum Furiis, quàm
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum ?
Quin ex quo est habitus malè tutæ mentis Orestes,
Nil sanè fecit quod tu reprendere possis :
Non Pyladen ferro violare ausus ve sororem est
140 Electram : tantùm maledicit utrique, vocando
Hanc Furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Vejentanum festis potare diebus
Campanâ solitus trullâ, vappamque profestis,
145 Quondam lethargo grandi est oppressus ; ut heres
Jam circum loculos & claves, lætus ovansque,
Curreret. Hunc medicus multum celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto : mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
150 Ad numerandum. Hominem sic erigit. Addit & illud ;
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet heres.
Men' vivo ? Ut vivas igitur, vigila : hoc age. Quid vis ?
Deficient inopem venæ te, ni cibus, atque
Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
155 Tu cessas ? agedum : sume hoc ptisanarium oryzæ.
Quanti emptæ ? Parvo. Quanti ergo ? Octussibus. Eheu
Quid refert morbo, an furtis, pereamne rapinis ?
Quisnam igitur sanus ? Qui non stultus. Quid avarus ?
Stultus, & insanus. Quid ? si quis non sit avarus,
160 Continuò sanus ? Minimè. Cur, Stoïce ? Dicam.
Non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
Hic æger : rectè est igitur, surgetque ? Negabit :
Quòd latus, aut renes morbo tententur acuto.
Non est perjurus, neque sordidus. Immolet æquis

Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus ulli; 105
Si ſcalpra & formas, non ſutor; nautica vela,
Averſus mercaturis; delirus & amens
Undique dicatur meritò: quì diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum? 110
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuſte, neque illinc,
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potiùs foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chii, veteriſque Falerni 115
Mille cadis; nihil eſt, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si & ſtramentis incubet, unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca,
Nimirum inſanus paucis videatur, eò quòd 120
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Dîs inimice ſenex, cuſtodis, ne tibi desit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque 125
Cœperis impexâ fœdum porrigine? quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, auſers
Undique? tun' ſanus? populum si cædere ſaxis
Incipias, ſervoſve, tuo quos ære parâris:
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ. 130
Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid ni? neque enim hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſâ inſaniſſe parente?

195 Gaudeat ut populus Priami, Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem,
Et Menelaum unà mecum se occidere clamans.
Tu quum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
200 Ante aras, spargisque molâ caput, improbe, salsâ,
Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim
Fecit, quum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore, & gnato, mala multa precatus Atridis.
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
205 Verùm ego, ut hærentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
Qui species alias veris, scelerisque tumultu
Permixtas capiet, commotus habebitur; atque
210 Stultitiâne erret, nihilum distabit, an irâ.
Ajax immeritos dum occîdit, desipit, agnos:
Quum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum est vitio tibi, quum tumidum est c
Si quis lecticâ nitidam gestare amet agnam,
215 Huic vestem, ùt gnatæ, paret ancillas, paret auru
Pusam, aut pusillam appellet; fortique marito
Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
220 Integer est animi? ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hîc summa est insania. Qui scoeleratus,
Et furiosus erit. Quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age, luxuriam & Nomentanum arripe mecum

Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes. 225
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum, 229
Manè domum veniant. Quid tum? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi eſt, id crede tuum; & vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contrà juvenis reſponderit æquus.
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego; tu piſces hyberno ex æquore verris; 235
Segnis ego, indignus qui tantum possideam. Aufer,
Sume tibi decies; tibi tantumdem; tibi triplex,
Unde uxor media currat de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies ſolidum exſorberet) aceto 240
Diluit insignem baccam: quî ſanior ac si
Illud idem in rapidum flumen, jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitiâ & nugis, pravorum & amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coëmptas. 245
Quorſum abeant ſani? cretâ, an carbone notandi?
Ædificare caſas, plauſtello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe evincet amare; 250
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciaſne quod olim
Mutátus Polemon? ponas insignia morbi,

255 Fasciolas, cubital, focalia? potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri.
Porrigis irato puero quum poma, recusat:
Sume, Catelle; negat: si non des, optat. Amator
260 Exclusus qui distat? agit ubi secum, eat, an non,
Quò rediturus erat non arcessitus; & hæret
Invisis foribus. Nec nunc, quum me vocet ultro,
Accedam? an potiùs mediter finire dolores?
Exclusit, revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce
265 Servus non paulò sapientior: O here, quæ res
Nec modum habet, neque consilium, ratione modoq
Tractari non vult. In amore hæc sunt mala, bellum,
Pax rursum. Hæc si quis tempestatis propè ritu
Mobilia, & cæcâ fluitantia sorte, laboret
270 Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certâ ratione modoque.
Quid? quum Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes si cameram percùsti fortè, penes te es?
Quid? quum balba feris annoso verba palato,
275 Ædificante casas qui sanior? Adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio scrutare. Modo, inquam
Hellade percussâ, Marius quum præcipitat se,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, & sceleris damnabis eumdem,
280 Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis manè senex manibus currebat; &, unum
(Quid tam magnum? addens) unum me surpite morti
Dîs etenim facile est, orabat; sanus utrisque

Auribus,

Auribus, atque oculis: mentem, nisi litigiosus, 285
Exciperet dominus, quum venderet. Hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fœcunda in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290
Manè die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus, medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum. 295
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoïce, post damnum sic vendas omnia pluris: 300
Quam me stultitiam (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum demens quum portat Agave
Nati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris) 305
Atque etiam insanum: tantùm hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primùm
Ædificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis, & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis 310
Spiritum, & incessum. Quî ridiculus minùs illo?
An quodcumque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,

315 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset
Major dimidio. Num tanto? Quum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
320 Par eris. Hæc a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc, hoc est, oleum adde camino;
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem. Jam desine. Cultum
Majorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
325 Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas insane minori.

SATYRA IV.

Catii Epicurei philosophi fatuitatem irridet, qui summam hominis felicitatem in arte culinariâ poneret.

UNDE, & quò Catius? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis, qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, quum te sic tempore lævo
Interpellârim; sed des veniam bonus, oro: 5
Quòd si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturæ hoc, sive artis, mirus utroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen; simul an Romanus, an hospes?
Ipsa memor præcepta canam, celabitur auctor. 11
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris, 15
Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subitò te oppresserit hospes,
Ne gallina malùm responset dura palato,
Doctus eris vivam musto mersare Falerno:
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis 20
Natura est, aliis malè creditur. Ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris

Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno :
25 Mendosè ; quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet. Leni præcordia mulso
Prolueris meliùs. Si dura morabitur alvus,
Mitulus, & viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
30 Lubrica nascentes implent conchylia Lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Bajano melior Lucrina peloris ;
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini ;
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
35 Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non priùs exactâ tenui ratione saporum.
Nec satis est carâ pisces averrere mensâ,
Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
40 Umber, & ilignâ nutritus glande, rotundas
Curvat aper lances carnem vitantis inertem :
Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fœcundæ leporis sapiens sectabitur armos.
45 Piscibus, atque avibus quæ natura, & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantùm crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam :
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina : laboret,
50 Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si cœlo supponas vina sereno,
Nocturnâ, si quid crassi est, tenuabitur aurâ ;

Et decedet odor nervis inimicus ; at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falernâ 55
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis, & Afrâ
Potorem cochleâ : nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho. Pernâ magis ac magis hillis 60
Flagitat in morſus refici : quin omnia malit
Quæcumque immundis fervent allata popinis.
Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere juris
Naturam. Simplex e dulci conſtat olivo,
Quod pingui miſcere mero, muriâque decebit 65
Non aliâ, quàm quâ Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit, inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco ; 70
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectiùs Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus, & halex,
Primus & invenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis. 75
Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit. 80
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumptus ? neglectis, flagitium ingens.

Ten' lapides varios lutulentâ radere palmâ,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes,
85 Oblitum, quanto curam sumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi justiùs illis,
Quæ nisi divitibus nequeunt contingere mensis?
Docte Cati, per amicitiam Divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
90 Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantumdem juveris. Adde
Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
95 Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

SATYRA V.

Hereditatum captatores quibus artibus uterentur, faceto Ulyssem inter & Tiresiam dialogo exponit.

Hoc quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? Jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
5 Aspicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate; neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. Atqui
Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior algâ est.
Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,

Accipe quâ ratione queas ditefcere. Turdus, 10
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino fene: dulcia poma,
Et quofcumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guftet venerabilior Lare dives:
Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus 15
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si poftulet, ire recufes.
Utne tegam fpurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me gessi, certans femper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo; 20
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias ærifque ruam, dic augur, acervos.
Dixi equidem, & dico: captes aftutus ubique
Teftamenta fenum; neu, si vafer unus & alter
Insidiatorem prærofo fugerit hamo, 25
Aut fpem deponas, aut artem illufus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine natis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius efto
Defenfor: famâ civem causâque priorem 30
Sperne, domi si natus erit, fœcundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, caufas defendere poffum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi, quàm te 35
Contemptum caffà nuce pauperet. Hæc mea cura eft,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus. Ire domum, atque
Pelliculam curare jube: sis cognitor ipfe;
Perfta, atque obdura, feu rubra Canicula findet

40 Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hybernas canâ nive conſpuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito ſtantem propè tangens
Inquiet) ut patiens? ut amicis aptus? ut acer?
Plures annabunt thunni, & cetaria creſcent.
45 Si cui præterea validus malè filius in re
Præclarâ ſublatus aletur, ne manifeſtum
Cælibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Adrepe officioſus; ut & ſcribare ſecundus
Heres, &, si quis caſus puerum egerit Orco,
50 In vacuum venias. Perrarò hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, & tabulas a te removere memento;
Sic tamen ut limis rapias quid prima ſecundo
Cera velit verſu: ſolus, multiſne coheres,
55 Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit riſus Nasica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
O Laërtiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
60 Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
65 Filia Nasicæ, metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet, tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget, invenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, ſuiſque.

Illud ad hæc jubeo : mulier si fortè dolosa, 70
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius ; laudes, lauderis ut absens.
Adjuvat hoc quoque : sed vincit longè prius, ipsum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit ? cave te roget, ultro 75
Penelopen facilis potiori trade. Putasne,
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu ?
Venit enim magno, donandi parca, juventus,
Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinæ. 80
Sic tibi Penelope frugi est ; quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est. Anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata : cadaver, 85
Unctum oleo largo, nudis humeris tulit heres :
Scilicet elabi si posset mortua ; credo,
Quòd nimiùm institerat viventi. Cautus adito :
Neu desis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & morosum offendes garrulus : ultro 90
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare : mone, si increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput ; extrahe turbâ,
Oppositis humeris ; aurem substringe loquaci. 95
Importunus amat laudari ? donec Ohe jam
Ad cœlum manibus sublatis dixerit, urge ; &
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Quum te servitio longo, curâque levârit,

100 Et certum vigilans, *Quartæ esto partis Ulysses*,
Audieris, *heres* : Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est! unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde; &, si paulùm potes, illacrymare. Est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
105 Permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
Egregiè factum laudet vicinia: si quis
Fortè coheredum senior malè tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi, sive domûs sit
Emptor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
110 Imperiosa trahit Proserpina: vive, valeque.

SATYRA VI.

Rusticani otii commoda cum urbanæ vitæ molestiis comparat.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulùm sylvæ super his foret. Auctiùs atque
Dî meliùs fecere. Bene est. Nihil ampliùs oro,
5 Maiâ nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione malâ rem,
Nec sum facturus vitio culpâve minorem.
Sî veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
10 O si urnam argenti fors quà mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico

Hercule: si quod adeſt, gratum juvat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, & cetera, præter
Ingenium; utque ſoles, cuſtos mihi maximus adsis. 15
Ergo ubi me in montes, & in arcem ex Urbe removi,
Quid prius illuſtrem ſatyris, Muſâque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Autumnuſque gravis, Libitinæ quæſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu Jane libentiùs audis, 20
Unde homines operum primos vitæque labores
Inſtituunt, sic Dîs placitum, tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorem me rapis: eia,
Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urge.
Sive Aquilo radit terras, ſeu bruma nivalem 25
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodo, quod mî obsit, clarè certumque loquuto,
Luctandum in turba, facienda injuria tatdis.
Quid tibi vis, inſane, & quam rem agis? improbus urget
Iratis precibus. Tu pulſes omne quod obſtat, 30
Ad Mæcenatem memori si mente recurras?
Hoc juvat, & melli eſt, non mentiar. At simul atras
Ventum eſt Eſquilias, aliena negotia centum
Per caput, & circa ſaliunt latus. Ante ſecundam
Roſcius orabat sibi adeſſes ad Puteal cras. 35
De re communi ſcribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminiſſes, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, experiar: Si vis, potes, addit, & inſtat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus, 40
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rhedâ

Vellet, iter faciens, & cui concredere nugas
Hoc genus: Hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
45 Matutina parum cautos jam frigora mordent;
Et quæ rimosâ bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem & horam
Invidiæ. Noster ludos spectaverat unà,
Luserat in campo, Fortunæ filius, omnes.
50 Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicumque obvius est, me consulit: O bone (nam te
Scire, Deos quoniam propiùs contingis, oportet)
Num quid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris derisor! At omnes Dî exagitent me,
55 Si quidquam. Quid? militibus promissa Triquetrâ
Prædia Cæsar, an est Italâ tellure daturus?
Jurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
60 O rus! quando ego te aspiciam? quandoque licebit
Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis,
Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
65 O noctes cœnæque Deûm! quibus ipse, meique,
Ante Larem proprium vescor; vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis; seu quis capit acria fortis
70 Pocula, seu modicis uvescit lætiùs. Ergo
Sermo oritur non de villis, domibusve alienis;
Nec malè, necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos

Pertinet, & nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati;
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos; 75
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Nam si quis laudat Arellî
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur 80
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
Asper, & attentus quæsitis; ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi 85
Frusta dedit, cupiens variâ fastidia cœnâ
Vincere tangentis malè singula dente superbo;
Quum pater ipse domûs, palea porrectus in horna,
Esset ador, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso? 91
Vis tu homines urbemque feris præponere sylvis?
Carpe viam, mihi crede, comes; terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno, aut parvo lethi fuga. Quo, bone, circa, 95
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus;
Vive memor quàm sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. Jamque tenebat 100
Nox medium cœli spatium, quum ponit uterque
In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco

Tincta super lectos canderet vestis eburnos;
Multaque de magnâ superessent fercula coenâ,
105 Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo, ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; necnon vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
110 Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam; quum subitò ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
115 Personuit canibus. Tum rusticus; Haud mihi vitâ
Est opus hac, ait, & valeas; me sylva, cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATYRA VII.

Horatii ſervus libertate uſus Saturnalitiâ feſtivè illum & acriter objurgat.

JAMDUDUM auſculto, & cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido. Davuſne? Ita Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit ſatis; hoc eſt,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri,
Quando ita majores voluerunt, utere; narra. 5
Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & urget
Propositum; pars multa natat, modò recta capeſſens,
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus annellis, modò lævâ Priſcus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas; 10
Ædibus ex magnis ſubitò ſe conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeſtè.
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra 15
Contudit articulos, qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in pyrgum talos, mercede diurnâ
Conductum pavit: quantò conſtantior idem
In vitiis, tantò leviùs miſer, ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat. 20
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendunt,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas
Fortunam & mores antiquæ plebis; & idem

Si quis ad illa Deus subitò te agat, usque recuses:
25 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
Nequidquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas: absentem rusticus Urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es fortè vocatus
30 Ad cœnam, laudas securum olus, ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis; amasque,
Quòd nusquam tibi sit potandum. Jusserit ad se
Mæcenas serum sub lumina prima venire
Convivam: Nemon' oleum feret ociùs? ecquis
35 Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.
Milvius & scurræ, tibi non referenda precati,
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor;
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
40 Tu quum sis quod ego, & fortassis nequior, ultro
Insectere velut melior? verbisque decoris
Obvolvas vitium? quid, si me stultior ipse
Quingentis empto drachmis deprenderis? Aufer
Me vultu terrere, manum stomachumque teneto,
45 Dum, quæ Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrûm cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quæcumque excepit turgentis verbera caudæ,
50 Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior aut formæ melioris mejat eódem.
Tu, quum projectis insignibus, annulo equestri,

Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacernâ, 55
Non es quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clauſus in arca,
Quò te demisit peccati conſcia herilis, 60
Contractum genibus tangas caput? eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas?
In corruptorem vel juſtior. Illa tamen ſe
Non habitu mutatve loco, peccatve supernè,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti. 65
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem & vitam, & cum corpore famam.
Evaſti? credo metues, doctuſque cavebis.
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. O toties ſervus! quæ bellua ruptis, 70
Quum ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Non ſum mœchus, ais. Neque ego hercule fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque 75
Tot tantiſque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud umquam miſerâ formidine privet?
Adde ſuper dictis, quod non leviùs valeat. Nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret (uti mos
Veſter ait) ſeu conſervus, tibi quid ſum ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque 81
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Quiſnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperioſus;

Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
85 Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
90 Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelidâ; rursus vocat. Eripe turpi
Colla jugo: liber, liber sum, dic age. Non quis:
Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
95 Vel quum Pausiacâ torpes, insane, tabellâ,
Quî peccas minùs atque ego? quum Fulvî Rutubæque,
Aut Placidejani contento poplite miror
Prœlia, rubricâ picta aut carbone; velut si
Re verâ pugnent, feriant, vitentque moventes
100 Arma viri. Nequam & cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum judex & callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus, atque animus cœnis responsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est. Cur?
105 Tergo plector enim. Quî tu impunitior, illa,
Quæ parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
110 Furtivâ mutat strigili? qui prædia vendit,
Nil servile gulæ parens habet? Adde, quod idem
Non horam tecum esse potes, non otia rectè
Ponere; teque ipsum vitas fugitivus & erro;

Jam vino quærens, jam somno fallere curam: 115
Frustra: nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? Unde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ociùs hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATYRA VIII.

Avarum ineptè prodigum salsè describit.

Ut Nasidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam, dictus herè illic
De medio potare die. Sic ut mihi numquam
In vita fuerit meliùs. Da, si grave non est,
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper; leni fuit Austro 5
Captus, ut aiebat cœnæ pater: acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, halex, fæcula Coa.
His ubi sublatis, puer altè cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit; & alter 10
Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
Cæcuba vina ferens, Alcon, Chium maris expers.
Hic herus, Albanum, Mæcenas, sive Falernum 15
Te magis appositis delectat, habemus utrumque.
Divitias miseras! Sed queis cœnantibus unà,
Fundani, pulchrè fuerit tibi, nosse laboro.

20 Summus ego, & prope me Viſcus Thurinus, & infrà,
Si memini, Varius : cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul abſorbere placentas.
25 Nomentanus ad hoc, qui, si quid fortè lateret,
Indice monſtraret digito. Nam cetera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, piſces,
Longè dissimilem noto celantia ſuccum;
Ut vel continuò patuit, quum paſſeris, atque
30 Inguſtata mihi porrexerat ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipſo
Audieris meliùs. Tum Vibidius Balatroni;
Nos, nisi damnosè bibimus, moriemur inulti:
35 Et calices poſcit majores. Vertere pallor
Tum Parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores, vel quòd maledicunt liberiùs, vel
Fervida quòd ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Alliphanis vinaria tota
40 Vibidius Balatroque, ſequutis omnibus : imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus : Hæc gravida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
45 His mixtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verùm citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,

Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam. 50
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
Ut melius muriâ, quam testa marina remittat.
Interea suspensa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri, 55
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
Tolleret? Heu! Fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappâ compescere risum
Vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi, aiebat: eóque 65
Responsura tuo numquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Sollicitudine districtum; ne panis adustus,
Ne malè conditum jus apponatur; ut omnes
Præcincti rectè pueri, comptique ministrent? 70
Adde hos præterea casus; aulæa ruant si,
Ut modò; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi Dî, quæcumque preceris, 75
Commoda dent! ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secretâ divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse; sed illa

80 Redde age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quòd sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
85 Emendaturus fortunam. Deinde sequuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre;
Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albæ,
Et leporum avulsos, ut multò suavius, armos,
90 Quàm si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes:
Suaves res, si non causas narraret earum &
Naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
95 Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

Finis Satyrarum.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MÆCENATEM.

Se, omissis versibus ludicris, totum esse in philosophiâ perdiscendâ, quæ frenare cupiditates, & omnia virtuti posthabere docet.

PRIMA dicte mihi, summâ dicende Camœnâ,
Spectatum satis, & donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Vejanius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro, 5
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.
Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem;
Solve senescentem maturè sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & versus & cetera ludicra pono: 10

Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc sum:
Condo & compono, quæ mox depromere possim.
Ac ne fortè roges, quo me duce, quo Lare tuter,
Nullius addictus jurare in verba magistri,
15 Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, & mersor civilibus undis,
Virtutis veræ custos, rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus subjungere conor.
20 Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt, ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
25 Æquè pauperibus prodest, locupletibus æquè;
Æquè neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat ut his ego me ipse regam, solerque elementis.
Non possis oculos quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
30 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Est quódam prodire tenus, si non datur ultrà.
Fervet avaritiâ, miseroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
35 Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator?
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
40 Si modò culturæ patientem commodet aurem.
Virtus

Virtus est vitium fugere ; & sapientia prîma
Stultitiâ caruisse. Vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi, capitisque labore ?
Impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
Ne cures ea, quæ stultè miraris & optas,
Discere, & audire, & meliori credere non vis ?
Quis circum pagos & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ ?
Vilius est argentum auro, virtutibus aurum.
O ! cives, cives, quærenda pecunia primùm est,
Virtus post nummos. Hæc Janus summus ab imo
Perdocet; hæc recinunt juvenes dictata, senesque, 55
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesque,
Sed quadringentis sex septem millia desunt ;
Plebs eris. At pueri ludentes, *Rex eris*, aiunt,
Si rectè facies. Hic murus aheneus esto, 60
Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis ?
Isne tibi meliùs suadet, qui rem facias, rem, 65
Si possis, rectè, si non, quocumque modo rem,
Ut propiùs spectes lacrymosa poëmata Puppî ;
An qui fortunæ te responsare superbæ
Liberum & erectum præsens hortatur, & aptat ?
Quòd si me populus Romanus fortè roget, cur 70

Non, ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem;
Nec ſequar, aut fugiam, quæ diligit ipſe, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: *Quia me veſtigia terrent,*
75 *Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.*
Bellua multorum es capitum. Nam quid ſequar, aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt qui
Cruſtis & pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque ſenes, quos in vivaria mittant.
80 Multis occulto creſcit res fœnore. Verùm
Eſto aliis alios rebus ſtudiiſque teneri:
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives, lacus & mare ſentit amorem
85 Feſtinantis heri. Cui si vitioſa libido
Fecerit auſpicium; cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe priùs, melius nil cælibe vitâ.
Si non eſt, jurat bene ſolis eſſe maritis.
90 Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores; conducto navigio æquè
Nauſeat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
95 Occurri, rides; si fortè ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel si toga dissidet impar,
Rides. Quid, mea quum pugnat ſententia ſecum?
Quod petiit, ſpernit; repetit, quod nuper omisit;
Æſtuat, & vitæ diſconvenit ordine toto;
100 Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?

Insanire putas solennia me ; neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A Prætore dati : rerum tutela mearum
Quum sis,& pravè sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici. 105
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
Præcipuè sanus, nisi quum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Homerum præ Philosophis omnibus optimum esse virtutis magistrum declarat, & ad sapientiæ studium maturè capessendum hortatur.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi :
Qui,quid sit pulchrum,quid turpe,quid utile,quid non,
Pleniùs ac meliùs Chrysippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi. 5
Fabula, quâ Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam.
Quid Paris ? ut salvus regnet, vivatque beatus, 10
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat & inter Atriden :

Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
15 Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & irâ,
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursum quid virtus, & quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem;
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes,
20 Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces, & Circæ pocula nosti:
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
25 Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoïque,
In cute curanda plus æquo operata juventus:
30 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones;
Ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus; & nî
35 Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis & rebus honestis,
Invidiâ vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quæ lædunt oculos, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
40 Dimidium facti, qui cœpit, habet: sapere aude,
Incipe. Qui rectè vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille

Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere sylvæ. 45
Quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus & fundus, non æris acervus & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
Qui cupit, aut metuit, juvat illum sic domus aut res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collectâ sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. 55
Semper avarus eget; certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis.
Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens, 60
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est. Animum rege, qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catenâ.
Fingit equum tenerâ docilem cervice magister
Ire viam, quam monstrat eques. Venaticus, ex quo 65
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quòd si cessas, aut strenuus anteis, 70
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

Quædam de Tiberio ac de ſuis ipsius amicis percontatus, Florum ad ſapientiæ ſtudium hortatur.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti privignus, ſcire laboro.
Thracane vos, Hebruſque nivali compede vînctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
5 An pingues Asiæ campi, colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? hæc quoque curo.
Quis sibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
10 Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus, & rivos auſus apertos;
Ut valet? ut meminit noſtrî? fidibuſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Muſâ?
14 An tragica deſævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo;
Ne, si fortè ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat Cornicula riſum,
20 Furtivis nudata coloribus. Ipſe quid audes?

Quæ circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen,
Prima feres ederæ victricis præmia. Quòd si 25
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes,
Quò te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam reſcribere, si tibi curæ, 30
Quantæ conveniat, Munatius; an male ſarta
Gratia nequidquam coit, & reſcinditur? At vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat
Indomitâ cervice feros, ubicumque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus, 35
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Eum laudat, monetque ut ita vivat, quasi quotidie moriturus.

ALBI, noſtrorum ſermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassî Parmensis opuſcula vincat?
An tacitum ſylvas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt? 5

Non tu corpus eras sine pectore: Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Quàm sapere, & fari ut possit quæ sentiat, utque
10 Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumenâ?
Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.
15 Me pinguem, & nitidum bene curatâ cute vises,
Quum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Invitat eum ad frugalem cœnam, sed mundam & genialem.

Si potes Archaïcis conviva recumbere lectis,
Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
5 Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, & tibi munda supellex.
Mitte leves spes, & certamina divitiarum,
Et Moschi causam. Cras, nato Cæsare, festus
10 Dat veniam somnumque dies: impunè licebit

Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quò mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam; nimiúmque severus,
Assidet insano. Potare, & spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi. 15
Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas, in prœlia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum? 20
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares; ne non & cantharus, & lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par 25
Jungaturque pari. Brutum tibi Septimiumque,
Et nisi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. Locus est & pluribus umbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus esse velis, rescribe; &, rebus omissis, 30
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Nihil admirari, nihil metuere, virtutem ſectari, ſumma felicitas eſt.

NIL admirari, propè res eſt una, Numici,
Solaque, quæ possit facere & ſervare beatum.
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nullâ
5 Imbuti ſpectent. Quid cenſes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis & ore?
Qui timet his adverſa, ferè miratur eodem,
10 Quo cupiens, pacto. Pavor eſt utrique moleſtus,
Improviſa simul ſpecies exterret utrumque.
Gaudeat, an doleat, cupiat, metuatve, quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius pejuſve ſuâ ſpe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
15 Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultrà, quàm ſatis eſt, virtutem si petat ipſam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & artes
Suſpice; cum gemmis Tyrios mirare colores;
Gaude quòd ſpectant oculi te mille loquentem;
20 Gnavus manè forum, & veſpertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

Mutus, & (indignum quod sit) pejoribus ortus
Hic tibi sit potiùs, quàm tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas;
Defodiet, condetque nitentia. Quum bene notum 25
Porticus Agrippæ, & via te conſpexerit Appî,
Ire tamen reſtat Numa quò devenit, & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis rectè vivere? Quis non?
Si virtus hoc una poteſt dare, fortis omissis 30
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, &
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro.
Tertia ſuccedant, & quæ pars quadret acervum. 35
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venuſque.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Quî poſſum tot? ait: tamen & quæram, & quot habebo,
Mittam. Pòſt paulò ſcribit, sibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt, 45
Et dominum fallunt, & proſunt furibus. Ergo
Si res ſola poteſt facere & ſervare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies, & gratia præſtat,
Mercemur ſervum, qui dictet nomina, lævum 50
Qui fodicet latus, & cogat trans pondera dextram

Porrigere. Hic multum in Fabia valet, ille Velina.
Cuilibet hic fasces dabit, eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur. Frater, pater, adde:
55 Ut cuique est ætas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eamus
Quò ducit gula; piscemur, venemur, ut olim
Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum, populumque jubebat;
60 Unus ut e multis, populo spectante, referret
Emptum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cerâ
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei,
Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.
65 Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale. Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MÆCENATEM.

Excusat se Mæcenati quòd ab Urbe absit diutius : tum ejus in se beneficia ita commendat, ut libertatem beneficiis omnibus potiorem esse declaret.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis sanum, rectéque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam : dum ficus prima, calorque 5
Designatorem decorat lictoribus atris ;
Dum pueris omnis pater & matercula pallet ;
Officiosaque sedulitas, & opella forensis
Adducit febres, & testamenta resignat.
Quòd si bruma nives Albanîs illinet agris, 10
Ad mare descendet vates tuus, & sibi parcet,
Contractusque leget ; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, & hirundine primâ.
Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes. 15
Jam satis est. At tu quantum vis tolle. Benignè.
Non invisa feres pueris munuscula parvis.
Tam teneor dono, quàm si dimittar onustus.

Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
20 Prodigus, & ſtultus donat quæ ſpernit, & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratus;
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
25 Quòd si me noles uſquam diſcedere, reddes
Forte latus, nigros anguſtâ fronte capillos;
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Fortè per anguſtam tenuis nitedula rimam
30 Repſerat in cumeram frumenti; paſtaque rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul: Si vis, ait, effugere iſtinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubîſti.
Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno.
35 Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium; nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudâſti; rexque, paterque
Audiſti coràm, nec verbo parciùs abſens:
Inſpice si poſſum donata reponere lætus.
40 Haud malè Telemachus, proles patientis Ulyſſei:
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multæ prodigus herbæ;
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
45 Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus, & fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimiùm diſtare Carinas

Jam grandis natu queritur; conſpexit, ut aiunt,
Adraſum quemdam vacua tonſoris in umbra, 50
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non lævè juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære, & refer, unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo ſit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Menam, 55
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & uti,
Gaudentem parviſque ſodalibus, & Lare certo,
Et ludis, &, poſt deciſa negotia, Campo.
Scitari libet ex ipſo quodcumque refers: dic 60
Ad cœnam veniat. Non ſanè credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. Quid multa? Benignè,
Reſpondet. Neget ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium manè Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello 65
Occupat, & ſalvere jubet prior. Ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla,
Quòd non manè domum veniſſet; denique quod non
Providiſſet eum. Sic ignoviſſe putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. Ut libet. Ergo 70
Poſt nonam venies. Nunc i, rem ſtrenuus auge.
Ut ventum ad cœnam eſt, dicenda, tacenda loquutus,
Tandem dormitum dimittitur; hìc ubi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.
Manè cliens, & jam certus conviva, jubetur 75
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum, cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. Videt ridetque Philippus;

Et sibi dum requiem, dum risus undique quærit;
80 Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultrà,
Quàm satis est, morer, ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos & vineta crepat mera; præparat ulmos:
85 Immoritur studiis, & amore senescit habendi.
Verùm ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, mediâ de nocte caballum
89 Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædes.
Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol me miserum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium, dextramque, Deosque Penates,
95 Obsecro & obtestor, vitæ me redde priori.
Qui semel aspexit quantum dimissa petitis
Præstent, maturè redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

Epistola VIII.

Ad Celsum Albinovanum.

Se neque corpore, neque animo valere: Celso secundam fortunam modestè ferendam esse.

Celso gaudere & bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata, refer, comiti scribæque Neronis.
Si quæret quid agam; dic, multa & pulchra minantem,
Vivere nec rectè, nec suaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamve momorderit æstus; 5
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis:
Sed quia mente minùs validus, quàm corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet ægrum:
Fidis offendar medicis, irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere veterno: 10
Quæ nocuere sequar, fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post hæc, ut valeat, quo pacto rem gerat & se,
Ut placeat juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, rectè: primùm gaudere, subinde 15
Præceptum auriculis hoc instillare memento:
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimium ei commendat.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. Nam quum rogat,& prece cogit
Scilicet, ut tibi se laudare & tradere coner,
Dignum mente,domoque legentis honesta Neronis:
5 Munere quum fungi propioris censet amici:
Quid possim videt, ac novit me valdiùs ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
10 Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia. Quòd si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc,& fortem crede,bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Rusticam vitam præ urbana laudat, ut naturæ magis consentaneam, & magis amicam libertati.

Urbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores ; hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at cetera pene gemelli :
Fraternis animis quidquid negat alter, & alter ;
Annuimus pariter : vetuli notique columbi, 5
Tu nidum servas ; ego laudo ruris amœni
Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris ? vivo & regno, simul ista reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore secundo.
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso ; 10
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere Naturæ si convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda est area primùm,
Novistine locum potiorem rure beato ?
Est ubi plus tepeant hyemes ? ubi gratior aura 15
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Quum semel accepit solem furibundus acutum ?
Est ubi divellat somnos minùs invida cura ?
Deteriùs Libycis olet, aut nitet herba lapillis ?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum, 20

Quàm quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſylva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furcâ; tamen uſque recurret,
25 Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum.
30 Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. Fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges, & Regum vitâ præcurrere amicos.
Cervus equum pugnâ melior communibus herbis
35 Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis
40 Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternùm, quia parvo neſciet uti.
Cui non conveniet ſua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tuâ vives ſapienter, Ariſti;
45 Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere, quàm ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat, aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potiùs, quàm ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
50 Excepto quòd non ſimul eſſes, cetera lætus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Ex Asia, quò bellorum civilium tædio profectus fuerat, Romam revocare conatus, monet animi ægritudinem non peregrinationibus, sed rectâ animi compositione levari.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos, quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid & Colophon? majora, minorane famâ?
Cunctane præ Campo & Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una? 5
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit? Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus & illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem. 10
Sed neque, qui Capuâ Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere; nec, qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plenè præstantia vitam.
Nec, si te validus jactaverit Auster in alto, 15
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit, quod
Penula solstitio, campestre nivalibus auris,

Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
20 Dum licet, & vultum servat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ sume manu, nec dulcia differ in annum;
Ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
25 Te dicas. Nam si ratio & prudentia curas,
Non locus effusi latè maris arbiter, aufert;
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hîc est,
30 Est Ulubris, animus si te non deficit æquus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Hominis parcimoniam dum laudat, festivè deridet: tradit ei Grosphum, ac de Romanis rebus pauca subjicit.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris, non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. Tolle querelas;
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
5 Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si fortè in medio positorum abstemius herbis
Vivis & urticâ; sic vives protinus, ut te

Confestim liquidus Fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit, 10
Vel quia cuncta putas unâ virtute minora.
Miramur si Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
Quum tu inter scabiem tantam, & contagia lucri,
Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures; 15
Quæ mare compescant causæ, quid temperet annum;
Stellæ sponte suâ, jussæne vagentur & errent;
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit, & possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen? 20
Verùm seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; &, si quid petet, ultro
Defer. Nil Grosphus nisi verum orabit & æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res, 25
Cantaber Agrippæ, Claudî virtute Neronis
Armenius cecidit. Jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor. Aurea fruges
Italiæ pleno diffudit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINNIUM ASELLAM.

Monet ut suos Augusto libros loco & decenter offerat.

Ut proficiscentem docui te sæpe, diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinni,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
5 Sedulus importes operâ vehemente minister.
Si te fortè meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abjicito potiùs, quàm, quò perferre juberis,
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
10 Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sepositum servabis onus: ne fortè sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
Ut vinosa glomus furtivæ Pyrrhia lanæ,
15 Ut cum pileolo soleas conviva tribulis:
Neu vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos auresque morari
Cæsaris. Oratus multâ prece nitere porro:
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Ejus levitatem coarguit, rusticam vitam, quam optaverat, fastidientis, & urbanæ desiderio æstuantis.

VILLICE sylvarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
Certemus, spinas animone ego fortiùs, an tu
Evellas agro; & melior sit Horatius, an res. 5
Me quamvis Lamiæ pietas, & cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter, tamen istuc mens animusque
Fert, & amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum. 10
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur iniquè:
In culpa est animus, qui se non effugit umquam.
Tu mediastinus tacitâ prece rura petebas;
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas. 15
Me constare mihi scis, & discedere tristem,
Quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eò disconvenit inter
Meque & te: nam quæ deserta & inhospita tesqua
Credis, amœna vocat, mecum qui sentit; & odit 20

Quæ tu pulchra putas. Fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; & quòd
Angulus iste feret piper, & thus ociùs uvâ;
Nec vicina subest vinum præbere taberna
25 Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis: & tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & strictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
30 Multâ mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli;
Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci;
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
35 Cœna brevis juvat, & prope rivum somnus in herba.
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas & saxa moventem.
40 Cum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet usum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus, & horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD CAIUM NUMONIUM VALAM.

Veliam aut Salernum ad balneas profecturus, de locorum salubritate ac deliciis quærit.

QUÆ sit hyems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, & tamen illis
Me facit invisum, gelidâ quum perluor undâ
Per medium frigus. Sanè myrteta relinqui, 5
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput & stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus est, & deversoria nota 10
Præteragendus equus. Quò tendis? non mihi Cumas
Est iter, aut Baias, lævâ stomachosus habenâ
Dicet eques: sed equi frenato est auris in ore)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes 15
Dulcis aquæ (nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quidvis perferre, patique;
Ad mare quum veni, generosum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum; quod verba ministret; 20
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ)

Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis pisces & echinos æquora celent,
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti,
25 Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
30 Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus;
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli,
Quidquid quæsierat, ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil,
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi
35 Vilis, & agninæ; tribus ursis quod satis esset:
Scilicet ut ventres lamnâ candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Si quid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem: Non hercule miror,
40 Aiebat, si qui comedunt bona, quum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulvâ pulchrius amplâ.
Nimirum hic ego sum. Nam tuta & parvula laudo,
Quum res deficiunt, satis inter vilia fortis.
Verùm, ubi quid melius contingit, & unctius, idem
45 Vos sapere, & solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINTIUM.

Villæ suæ formam, situm, commoda Quintio describit: tum rectè factorum conscientiâ probitatem, probitate libertatem constare admonet.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne, an pratis, an amictâ vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opacâ 5
Valle; sed ut veniens dextrum latus adspiciat sol,
Lævum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
Corna vepres & pruna ferunt? si quercus, & ilex
Multâ fruge pecus, multâ dominum juvat umbrâ? 10
Dicas adductum propiùs frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, & (jam si credis) amœnæ, 15
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu rectè vivis, si curas esse quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor ne cui de te plus quàm tibi credas;
Neve putes alium sapiente bonoque beatum: 20

Neu, si te populus sanum rectéque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
25 Si quis bella tibi terrâ pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit & tibi, & Urbi,
Jupiter: Augusti laudes agnoscere possis.
30 Quum pateris sapiens, emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
35 Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem, si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordeat opprobriis falsis, mutemque colores?
39 Falsus honor juvat, & mendax infamia terret
Quem, nisi mendosum, & medicandum? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;
Quo multæ magnæque secantur judice lites;
Quo res sponsore, & quo causæ teste tenentur?
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
45 Introrsum turpem, speciosum pelle decorâ.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicit
Servus: Habes pretium; loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.
Sum bonus & frugi: Renuit negitatque Sabellus.
50 Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque

Suspectos laqueos, & opertum milüus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis quum surripis unum, 55
Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat, & omne tribunal,
Quandocumque Deos vel porco, vel bove placat:
Jane pater, clarè, clarè quum dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna, 60
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri;
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum quum se demittit ob assem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque: porro 65
Qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augendâ festinat & obruitur re.
Vendere quum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter. Sine pascat durus, aretque; 70
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis;
Annonæ prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus, & sapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem, 75
Lectos, argentum? tollas licet. In manicis &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, moriar: mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

Actuosam vitam inerti ac privatæ anteponendam: laudabile esse principum gratiam demereri, eorum tamen liberalitatem cautè ac prudenter esse sollicitandam.

QUAMVIS, Scæva, satis per te tibi consulis, & scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti,
Disce, docendus adhuc quæ censet amiculus, ut si
Cæcus iter monstrare velit. Tamen aspice, si quid
5 Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies, & primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si lædit caupona, Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
10 Nec vixit malè, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benigniùs ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,
15 Fastidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes & facta, doce; vel junior, audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. Namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc &

Splendidius multò eſt. Equus ut me portet, alat rex, 20
Officium facio : tu poſcis vilia rerum,
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentantem majora, ferè præſentibus æquum.
Contrà, quem duplici panno patientia velat, 25
Mirabor, vitæ via si converſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum :
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Perſonamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejùs & angue 30
Vitabit chlamydem ; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum. Refer, & sine vivat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere civibus hoſtes,
Attingit ſolium Jovis, & cœleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt. 35
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non ſuccederet : eſto :
Quid ? qui pervenit, fecitne viriliter ? atqui
Hìc eſt, aut nuſquam, quod quærimus. Hic onus horret,
Ut parvis animis & parvo corpore majùs ; 40
Hic ſubit, & perfert. Aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus & pretium rectè petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent. Diſtat, ſumaſne pudenter,
An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons. 45
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit, clamat. Victum date. Succinit alter,
Et mihi dividuo findetùr munere quadra.

50 Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multò minus, invidiæque.
Brundisium comes, aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbres,
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat,
55 Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum; licet illi plurima manet
60 Lacryma; per sanctum juratus dicat Osirim,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

De colenda principum amicitia fusè disputat; tum de comparanda animi tranquillitate pauca subjungit.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit, atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
5 Est huic diversum vitio vitium propè majus,
Asperitas agrestis, & inconcinna, gravisque,
Quæ se commendat tonsâ cute, dentibus atris,

Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, & utrimque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi 10
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina : 15
Propugnat nugis armatus : Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides, & verè quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus :
Brundisium Minucî meliùs via ducat, an Appî. 20
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires & vestit, & ungit ;
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor & fuga ; dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit, & horret : 25
Aut, si non odit, regit ; ac, veluti pia mater,
Plus quàm se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult ; & ait propè vera : Meæ, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes, tibi parvula res est.
Arcta decet sanum comitem toga : desine mecum 30
Certare. Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. Beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia & spes ;
Dormiet in lucem ; scorto postponet honestum
Officium ; nummos alienos pascet ; ad imum 35
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,

Commiſſumque teges & vino tortus & irâ:
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes;
40 Nec, quum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit; donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. Fraternis cessiſſe putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
45 Lenibus imperiis; quotieſque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, caneſque,
Surge, & inhumanæ ſenium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus empta,
Romanis ſolenne viris opus, utile famæ,
50 Vitæque & membris; præſertim quum valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Possis. Adde, virilia quòd ſpeciosiùs arma
Non eſt qui tractet. Scis quo clamore coronæ
Prœlia ſuſtineas campeſtria. Denique ſævam
55 Militiam puer, & Cantabrica bella tuliſti
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit,
Et nunc, si quid abeſt, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcuſabilis absis,
Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
60 Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus; Actia pugna,
Te duce, per pueros hoſtili more refertur:
Adverſarius eſt frater; lacus, Adria; donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
65 Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu,

Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito, nam garrulus idem est;
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures, 70
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve
Intra marmoreum venerandi limen amici;
Ne dominus pueri pulchri, caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat. 75
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus. Ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri:
At penitus notum si tentent crimina, serves, 80
Tuterisque tuo fidentem præsidio, qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te pòst paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet;
Et neglecta solent incendia sumere vires. 85
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi;
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi; 90
Potores bibuli mediâ de luce Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
Nocturnos jures te formidare tepores,
Deme supercilio nubem. Plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi. 95
Inter cuncta leges, & percontabere doctos,
Quâ ratione queas traducere leniter ævum;

Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes.
100 Virtutem doctrina paret, Naturane donet;
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
Quid purè tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
105 Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est, etiam minus; & mihi vivam,
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Di:
Sit bona librorum, & provisæ frugis in annum
110 Copia, neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Sed satis est orare Jovem, quæ donat & aufert:
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX.

AD MÆCENATEM.

Quorumdam qui se ipsum imitarentur, fatuitatem; qui criminarentur, invidiam coarguit.

PRISCO si credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus. Ut malè sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas,
5 Vina ferè dulces oluerunt manè Camoenæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:

Ennius ipſe pater numquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare ſeveris.
Hoc simul edixi, non ceſſavere poëtæ 10
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, & pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem,
Virtutemne repræſentet moreſque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua, 15
Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. Quòd si
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſervum pecus, ut mihi ſæpe
Bilem, ſæpe jocum veſtri movere tumultus! 20
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps;
Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus Iambos
Oſtendi Latio, numeros animoſque ſequutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben. 25
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quòd timui mutare modos & carminis artem;
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho,
Temperat Alcæus; ſed rebus & ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit, quem versibus oblinat atris, 30
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum priùs ore, Latinus
Vulgavi fidicen. Juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſculà lector 35
Laudet, ametque domi, premat extra limen iniquus?

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.
Non ego nobilium scriptorum auditor & ultor,
40 Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi: Rides, ait; & Jovis auribus ista
Servas. Fidis enim manare poëtica mella
45 Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; &, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo; & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram;
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Librum suum prodire in vulgus gestientem monitis ac mandatis instruit.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, & communia laudas,
5 Non ita nutritus. Fuge quò discedere gestis.
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quid te læserit. Et scis
In breve te cogi, plenus quum languet amator.

Quòd si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deserat ætas. 10
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mittêris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus, ut ille
Qui malè parentem in rupes detrusit asellum 15
Iratus. Quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Quum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re 20
Majores pennas nido extendisse loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis Urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum;
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
Fortè meum si quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Finis primi Epistolarum Libri.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Ab Augusti laudibus exorsus, de Poësi, ac de ipsis Poëtis variè disserit; Augustumque hortatur ut eosdem tueri ac fovere pergat.

QUUM tot sustineas, & tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
5 Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Post ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
10 Speratum meritis. Diram qui contudit hydram,

Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo qui prægravat artes
Infra ſe positas; exſtinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores, 15
Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus ſapiens & juſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque 20
Æſtimat; &, nisi quæ terris ſemota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit, & odit;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis, vel cum rigidis æquata Sabinis, 25
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte loquutas.
Si, quia Græcorum ſunt antiquissima quæque
Scripta vel optima, Romani penſantur eâdem
Scriptores trutinâ, non eſt quòd multa loquamur; 30
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri:
Venimus ad ſummum fortunæ; pingimus, atque
Pſallimus, & luctamur Achivis doctiùs unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus. 35
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vetereſque referri debet? an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
Eſt vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor uno menſe, vel anno, 40

Inter quos referendus erit? veteresne poëtas?
An quos & præsens, & postera respuat ætas?
Iste quidem veteres inter ponetur honestè,
Qui vel mense brevi, vel toto est junior anno.
45 Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ,
Paulatim vello, & demo unum, demo etiam unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis;
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
50 Ennius & sapiens, & fortis, & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
Quò promissa cadant, & somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, & mentibus hæret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
55 Ambigitur quoties uter utro sit prior, aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti;
Dicitur Afranî toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
60 Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos, numeratque poëtas
Ad nostrum tempus Livî scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque poëtas,
65 Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat.
Si quædam nimis antiquè, si pleraque durè
Dicere credit eos, ignavè multa fatetur;
Et sapit, & mecum facit, & Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendaque carmina Livî
70 Esse reor, memini quæ plagosum mihi parva

Orbilium dictare ; sed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimùm distantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit si fortè decorum, &
Si versus paulò concinnior unus & alter,
Injustè totum ducit, venitque poëma. 75
Indignor quidquam reprehendi, non quia crassè
Compositum illepidéve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem & præmia posci.
Rectè necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, clament periisse pudorem 80
Cuncti pene patres, ea quum reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri. 85
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri;
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quòd si tam Græcis novitas invisa fuisset 90
Quàm nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primùm positis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortunâ labier æquâ,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit æquorum; 95
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit;
Suspendit pictâ vultum mentemque tabellâ;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis;
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupidè petiit, maturè plena reliquit. 100

Quid placet, aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit & ſolenne reclusâ
Manè domo vigilare, clienti promere jura;
105 Cautos nominibus certis expendere nummos;
Majores audire, minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi ſtudio. Puerique patreſque ſeveri
110 Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Invenior Parthis mendacior; & priùs orto
Sole vigil, calamum, & chartas, & ſcrinia poſco.
Navem agere ignarus navis timet; abrotonum ægro
115 Non audet, nisi qui didicit, dare; quod medicorum eſt,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen, & levis hæc inſania, quantas
Virtutes habeat, sic collige. Vatis avarus
120 Non temere eſt animus; verſus amat, hoc ſtudet unum.
Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet;
Non fraudem ſocio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis & pane ſecundo:
Militiæ quamquam piger & malus, utilis urbi,
125 Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari.
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat,
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis & invidiæ corrector, & iræ.
130 Rectè facta refert; orientia tempora notis

Instruit exemplis ; inopem solatur & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem nî Musa dedisset ?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit ;
Cœlestes implorat aquas doctâ prece blandus ; 135
Avertit morbos, metuenda pericula pellit ;
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine Dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo 140
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum pueris, & conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem 145
Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter ; donec jam sævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honestas
Ire minax impunè domos. Doluere cruento 150
Dente lacessiti ; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi : quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Describi. Vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti. 155
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio : sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, & grave virus
Munditiæ pepulere ; sed in longum tamen ævum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris, 160

Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et post Punica bella quietus, quærere cœpit
Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem si dignè vertere posset;
165 Et placuit sibi, naturâ sublimis, & acer:
Nam spirat tragicum satis, & feliciter audet;
Sed turpem putat in scriptis, metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet comœdia tanto
170 Plus oneris, quantò veniæ minùs. Aspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
175 Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
180 Subruit, aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc, terretque poëtam,
Quòd numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, stolidique, & depugnare parati,
185 Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verùm equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos, & gaudia vana.
Quattuor aut plures aulæa premuntur in horas,
190 Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ.

Mox

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis :
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves ;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo, 195
Sive elephas albus vulgi converteret ora :
Spectaret populum ludis attentiùs ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura :
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. Nam quæ pervincere voces 200
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra ?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum ;
Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes,
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Quum stetit in scena, concurrit dextera lævæ. 205
Dixit adhuc aliquid ? Nil sanè. Quid placet ergo ?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne fortè putes me, quæ facere ipse recusem,
Quum rectè tractent alii, laudare malignè ;
Ille per extentum funem mihi posse videtur 210
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus; & modò me Thebis, modò ponit Athenis.
Verùm age, & his, qui se lectori credere malunt,
Quàm spectatoris fastidia ferre superbi, 215
Curam impende brevem; si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëtæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) quum tibi librum 220

Sollicito damus, aut feſſo; quum lædimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum;
Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur non apparere labores
225 Noſtros, & tenui deducta poëmata filo;
Quum ſperamus eò rem venturam, ut simulatque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere, quales
230 Æditous habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui versibus & malè natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
235 Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam carè prodigus emit,
Edicto vetuit ne quis ſe, præter Apellem,
240 Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra,
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quòd si
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc Muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo jurares aëre natum.
245 At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius, Variuſque poëtæ.
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quàm per vatis opus mores animique virorum
250 Clarorum apparent: nec ſermones ego mallem

Repentes per humum, quàm res componere geſtas;
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum, 255
Et formidatam Parthis, te principe, Romam;
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. Sed neque parvum
Carmen majeſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtultè quem diligit, urget, 260
Præcipuè quum ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citiùs, meminitque libentiùs illud,
Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat; ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus uſquam, 265
Nec pravè factis decorari verſibus opto;
Ne rubeam pingui donatus munere, & unà
Cum ſcriptore meo, capsâ porrectus apertâ,
Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis. 270

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Excusando se, quòd nihil ad illum scripserit, meliùs esse declarat vitam quàm versus componere.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis fortè velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis; & tecum sic agat: Hic &
Candidus, & talos a vertice pulcher ad imos,
5 Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argillâ quidvis imitaberis udâ.
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
10 Multa fidem promissa levant, ubi pleniùs æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla, meo sum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi. Non temere a me
Quivis ferret idem. Semel hic cessavit; &, ut fit,
15 In scalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te si fuga lædat.
Ille ferat pretium pœnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex.
Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniquâ.
20 Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi

Talibus officiis propè mancum, ne mea sævus
Jurgares ad te quòd epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiam, quòd
Exspectata tibi non mittam carmina mendax. 25
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, & sibi, & hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præsidium regale loco dejecit, ut aiunt, 30
Summè munito, & multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis:
Accipit & bis dena super sestertia nummûm.
Fortè sub hoc tempus castellum evertere Prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eumdem 35
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem:
I, bone, quò virtus tua te vocat, i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia. Quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, ibit,
Ibit eò quò vis, qui zonam perdidit, inquit. 40
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paulò plus artis Athenæ,
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter sylvas Academi quærere verum. 45
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primùm me dimisere Philippi
Decisis humilem pennis, inopemque paterni 50

Et laris, & fundi; paupertas impulit audax
Ut versus facerem. Sed, quod non desit, habentem,
Quæ poterunt umquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quàm scribere versus?
55 Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata. Quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur ïambis;
60 Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi convivæ propè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quòd jubet alter:
Quod petis, id sanè est invisum acidumque duobus.
65 Præter cetera, me Romæne poëmata censes
Scribere posse inter tot curas, totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino: visendus uterque.
70 Intervalla vides humanè commoda. Verùm
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemptor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
75 Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, & versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes
Rite cliens Bacchi somno gaudentis & umbrâ.
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
80 Vis canere, & contracta sequi vestigia vatum?

Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris & curis, statuâ taciturnius exit
Plerumque, & risu populum quatit: hîc ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempestatibus Urbis, 85
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minùs argutos vexat furor iste poëtas? 90
Carmina compono, hic elegos: mirabile visu,
Cælatumque novem Musis opus. Aspice primùm,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, si fortè vacas, sequere, & procul audi 95
Quid ferat, & quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus, 100
Fit Mimnermus, & optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Quum scribo, & supplex populi suffragia capto.
Idem, finitis studiis, & mente receptâ,
Obturem patulas impunè legentibus aures. 105
Ridentur mala qui componunt carmina: verùm
Gaudent scribentes, & se venerantur, & ultro,
Si taceas, laudant, quîdquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti: 110

Audebit quæcumque parum ſplendoris habebunt ;
Et sine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
115 Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis premit, & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus ;
120 Vehemens, & liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite linguâ.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Lævabit cultu, virtute carentia tollet ;
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur, ut qui
125 Nùnc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quàm ſapere, & ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
130 In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro :
Cetera qui vitæ ſervaret munia recto
More ; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem ; poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et signo læſo non inſanire lagenæ ;
135 Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe : Pol, me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait, cui sic extorta voluptas,
140 Et demptus per vim mentis gratissimus error.

Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum;
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacituſque recordor: 145
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis; quòd quantò plura parâſti,
Tantò plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtratâ radice vel herbâ,
Non fieret levius, fugeres radice vel herbâ 150
Proficiente nihil curarier. Audieras, cui
Rem Dî donarent, illi decedere pravam
Stultitiam; & quum sis nihilò ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen utêris monitoribus iiſdem?
At si divitiæ prudentem reddere poſſent, 155
Si cupidum, timidumque minùs te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium eſt quod quis librâ mercatur, & ære,
Quædam, si credis conſultis, mancipat uſus;
Qui te paſcit ager, tuus eſt; & villicus Orbi, 160
Quum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit: das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti. Nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſuprà, nummorum millibus emptum. 165
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam, Vejentis & arvi,
Emptum cœnat olus, quamvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, quà populus adsita certis 170

Limitibus vicina refigit jurgia : tamquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supremâ,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.
175 Sic quia perpetuus nulli datur usus, & heres
Heredem alterius, velut unda supervenit undam,
Quid vici prosunt, aut horrea ? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani ? si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro.
180 Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus ; alter,
185 Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Sylvestrem flammis & ferro mitiget agrum ;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-
quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
190 Utar, & ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam ; nec metuam quid de me judicet heres,
Quòd non plura datis invenerit ; & tamen idem
Scire volam quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, & quantum discordet parcus avaro.
195 Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum
Invitus facias, neque plura parare labores ;
Ac potiùs, puer ut festis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domûs procul absit: ego, utrum
200 Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Non agimur tumidis velis aquilone ſecundo,
Non tamen adverſis ætatem ducimus auſtris;
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus; abi. Quid? cetera jam simul iſto 205
Cum vitio fugêre? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine & irâ?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaque Theſſala rides?
Natales gratè numeras? ignoſcis amicis? 210
Lenior & melior fis accedente ſenectâ?
Quid te exempta juvat ſpinis de pluribus una?
Vivere si rectè neſcis, decede peritis.
Lusiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt, ne potum largiùs æquo 215
Rideat, & pulſet laſciva decentiùs ætas.

Epiſtolarum Finis.

Q. HORATII FLACCI
DE
ARTE POETICA
LIBER, SEU EPISTOLA.

AD PISONES, PATREM ET FILIOS.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, & varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè;
5 Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poëtis
10 Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque, damusque vicissim;
Sed non ut placidis coëant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque, & magna professis

Purpureus, latè qui ſplendeat, unus & alter 15
Aſſuitur pannus; quum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus; & fortaſſe cupreſſum
Scis simulare. Quid hoc? si fractis enatat exſpes 20
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui, currente rotâ cur urceus exit?
Denique sit, quod vis, simplex duntaxat, & unum.
Maxima pars vatum, pater, & juvenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. Brevis eſſe laboro, 25
Obſcurus fio; ſectantem lævia, nervi
Deficiunt animique; profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimiùm, timiduſque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſylvis appingit, fluctibus aprum. 30
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Æmilium circa ludum faber, unus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos;
Infelix operis ſummâ, quia ponere totum
Neſciet. Hunc ego me, si quid componere curem, 35
Non magis eſſe velim, quàm pravo vivere naſo,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res, 40
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici;
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat;

45 Hoc amet, hoc ſpernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautuſque ſerendis :
Dixeris egregiè, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si fortè neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia ſumpta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parcè detorta. Quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus ademptum
55 Virgilio Varioque ? Ego, cur acquirere pauca
Si poſſum, invideor, quum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit ? Licuit, ſemperque licebit,
Signatum præſente notâ producere nomen.
60 Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt ; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque.
Debemur morti nos, noſtraque, sive receptus
Terrâ Neptunus claſſes aquilonibus arcet,
65 Regis opus ; ſterilisve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum :
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius : mortalia facta peribunt ;
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax.
70 Multa renaſcentur quæ jam cecidere, cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, si volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.
Res geſtæ Regumque, ducumque, & triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.

Versibus impariter junctis querimonia primùm, 75
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, & adhuc sub judice lis est.
Archilocum proprio rabies armavit ïambo.
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni, 80
Alternis aptum sermonibus, & populares
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre. 85
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire, pudens pravè, quàm discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult;
Indignatur item privatis ac propè socco 90
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen & vocem Comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri 95
Telephus & Peleus, quum pauper & exsul uterque,
Projicit ampullas & sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querelâ.
Non satis est pulchra esse poëmata, dulcia sunto,
Et quocumque volent animum auditoris agunto. 100
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primùm ipsi tibi, tunc tua me infortunia lædent,
Telephe, vel Peleu: malè si mandata loquêris,

105 Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia mœſtum
Vultum verba decent ; iratum plena minarum
Ludentem laſciva ; ſeverum ſeria dictu.
Format enim Natura priùs nos intus ad omnem
Fortunarum habitum ; juvat, aut impellit ad iram ;
110 Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit :
Pòſt effert animi motus interprete linguâ.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum Divuſne loquatur an heros ;
115 Maturuſne ſenex, an adhuc florente juventâ
Fervidus ; an matrona potens, an ſedula nutrix ;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli ;
Colchus an Aſſyrius, Thebis nutritus an Argis.
Aut famam ſequere, aut sibi convenientia finge,
120 Scriptor. Homeræum si fortè reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.
125 Si quid inexpertum ſcenæ committis, & audes
Perſonam formare novam, ſervetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, & sibi conſtet.
Difficile eſt propriè communia dicere ; tuque
Rectiùs Iliacum carmen deducis in actus,
130 Quàm si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem ;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres ; nec desilies imitator in arctum,

Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex. 135
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Quantò rectiùs hic, qui nil molitur ineptè: 140
Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Trojæ
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri, 146
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat, & in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit; 150
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat; 155
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor, maturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas. 160
Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque, & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,

165 Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes & amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quòd
170 Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quòd res omnes timidè gelidéque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, pavidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.
175 Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. Ne fortè seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis, ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
180 Segniùs irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri, promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
185 Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
190 Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi:
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat, neu quid medios intercinat actus,

Quod non proposito conducat, & hæreat aptè. 195
Ile bonis faveatque, & concilietur amicis;
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensæ brevis, ille salubrem
Justitiam, legesque, & apertis otia portis:
Ille tegat commissa, Deosque precetur & oret, 200
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Æmula, sed tenuis simplexque foramine pauco
Adspirare, & adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu; 205
Quò sanè populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impunè diebus; 210
Accessit numerisque modisque licentia major.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem. 215
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps;
Utiliumque sagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, 220
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, & asper
Incolumi gravitate jocum tentavit; eò quòd
Illecebris erat & gratâ novitate morandus
Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.

225 Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere ſeria ludo,
Ne, quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas ;
230 Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.
Effutire leves indigna Tragœdia verſus,
Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus,
Intererit Satyris paulùm pudibunda protervis.
Non ego inornata & dominantia nomina ſolùm,
235 Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo ;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interſit Davuſne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famuluſque Dei Silenus alumni.
240 Ex noto fictum carmen ſequar, ut sibi quivis
Speret idem ; ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem : tantum ſeries juncturaque pollet ;
Tantum de medio ſumptis accedit honoris.
Sylvis deducti caveant, me judice, Fauni,
245 Ne velut innati triviis, ac pene forenſes,
Aut nimiùm teneris juvenentur versibus umquam,
Aut immunda crepent, ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim quibus eſt equus, & pater, & res :
Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
250 Æquis accipiunt animis, donantve coronâ.
Syllaba longa brevi ſubjecta vocatur Iambus,
Pes citus ; unde etiam trimetris accreſcere jussit
Nomen Iambeis, quum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem,

Tardior ut paulò graviorque veniret ad aures, 255
Spondeos ſtabiles in jura paterna recepit
Commodus & patiens; non ut de ſede ſecunda
Cederet aut quarta ſocialiter. Hic & in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Ennî.
In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus, 260
Aut operæ celeris nimiùm, curâque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poëtis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omnes 265
Viſuros peccata putem mea, tutus, & intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturnâ verſate manu, verſate diurnâ.
At noſtri proavi Plautinos & numeros, & 270
Laudavere ſales: nimiùm patienter utrumque,
Ne dicam ſtultè, mirati; si modò ego & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus & aure.
Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ 275
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quæ canerent, agerentque perunꝉi fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ, pallæque repertor honeſtæ
Æſchylus, & modicis inſtravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno. 280
Successit vetus his Comœdia, non sine multa
Laude: ſed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. Lex eſt accepta, choruſque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.

285 Nil intentatum nostri liquere poëtæ,
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, & celebrare domestica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, clarisve potentius armis,
290 Quàm linguâ, Latium, si non offenderet unumquemque poëtarum limæ labor, & mora. Vos, ô
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies & multa litura coërcuit, atque
Præfectum decies non castigavit ad unguem.
295 Ingenium miserâ quia fortunatius arte
Credit, & excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam; secreta petit loca, balnea vitat.
Nancîscetur enim pretium nomenque poëtæ,
300 Si tribus Anticyris caput insanabile numquam
Tonsori Licino commiserit. O! ego lævus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora poëmata. Verùm
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
305 Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.
Munus & officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes, quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quò virtus, quò ferat error.
Scribendi rectè sapere est & principium, & fons.
310 Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ,
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis;
Quo sit amore parens, quo frater amandus & hospes;
Quod sit conscripti, quod judicis officium; quæ

Partes in bellum missi ducis; ille profectò 315
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque rectè
Fabula, nullius veneris, sine pondere & arte, 320
Valdiùs oblectat populum, meliúsque moratur,
Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem, nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem 325
Discunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? Poteras dixisse. Triens. Eu!
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
Semis. An hæc animos ærugo & cura peculî 330
Quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & lævi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtæ,
Aut simul & jucunda, & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, esto brevis, ut citò dicta 335
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causâ sint proxima veris;
Nec quodcumque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo. 340
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis:
Celsi prætereunt austera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.

345 Hic meret æra liber Sosiis; hic & mare transit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus.
Nam neque chorda ſonum reddit, quem vult manus & mens
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
350 Nec ſemper feriet quodcumque minabitur arcus.
Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo?
Ut ſcriptor si peccat idem librarius uſque,
355 Quamvis eſt monitus, veniâ caret; & citharœdus
Ridetur, chordâ qui ſemper oberrat eâdem:
Sic mihi qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis, terve bonum, cum riſu miror; & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
360 Verùm opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poëſis: erit quæ, si propiùs ſtes,
Te capiet magis; & quædam, si longiùs abſtes.
Hæc amat obſcurum; volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:
365 Hæc placuit ſemel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paternâ
Fingeris ad rectum, & per te ſapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Rectè concedi. Conſultus juris, & actor
370 Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſallæ, nec ſcit quantum Caſcellius Aulus;
Sed tamen in pretio eſt. Mediocribus eſſe poëtis
Non homines, non Dî, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,

Et

Et crassum unguentum,& Sardo cum melle papaver 375
Offendunt, poterat duci quia cœna sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paulùm a summo discessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;
Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit, 380
Ne spissæ risum tollant impunè coronæ.
Qui nescit, versus tamen audet fingere: quidni?
Liber, & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum,vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invitâ dices faciesve Minervâ: 385
Id tibi judicium est, ea mens. Si quid tamen olim
Scripseris, in Mæcî descendat judicis aures,
Et patris,& nostras;nonumque prematur in annum.
Membranis intus positis, delere licebit
Quod non edideris: nescit vox missa reverti. 390
Sylvestres homines sacer interpresque Deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones.
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, & prece blandâ 395
Ducere quò vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis;
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque 400
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit: dictæ per carmina sortes,
Et vitæ monstrata via est; & gratia regum

405 Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.
Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
410 Nec rude quid prosit video ingenium. Alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: sudavit, & alsit:
Abstinuit Venere & vino. Qui Pythia cantat
415 Tibicen, didicit priùs, extimuitque magistrum.
Nunc satis est dixisse, Ego mira poëmata pango;
Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
Et quod non didici, sanè nescire fateri.
Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
420 Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si verò est unctum qui rectè ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum; mirabor si sciet inter-
425 noscere mendacem, verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. Clamabit enim, Pulchrè, Benè, Rectè:
Pallescet super his: etiam stillabit amicis
430 Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,

Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent, 435
An ſit amicitiâ dignus. Si carmina condes,
Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quinctilio si quid recitares, Corrige, ſodes,
Hoc, aiebat, & hoc. Meliùs te poſſe negares,
Bis terque expertum ſtuſtra : delere jubebat, 440
Et malè tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles,
Nullum ultrà verbum, aut operam inſumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua ſolus amares.
Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes, 445
Culpabit duros, incomptis allinet atrum
Tranſverſo calamo signum, ambitioſa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit;
Fiet Ariſtarchus, nec dicet : Cur ego amicum 450
Offendam in nugis ? Hæ nugæ ſeria ducent
In mala, deriſum ſemel, exceptumque siniſtrè.
Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Veſanum tetigiſſe timent, fugiuntque poëtam, 455
Qui ſapiunt; agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
Iu puteum foveamve; licet, Succurrite, longùm
Clamet, Io cives ! non sit qui tollere curet. 460
Si curet quis opem ferre, & demittere funem;
Quî ſcis an prudens huc ſe dejecerit, atque
Servari nolit ? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum : Deus immortalis haberi

405 Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.
Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
410 Nec rude quid prosit video ingenium. Alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: sudavit, & alsit:
Abstinuit Venere & vino. Qui Pythia cantat
415 Tibicen, didicit priùs, extimuitque magistrum.
Nunc satis est dixisse, Ego mira poëmata pango;
Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
Et quod non didici, sanè nescire fateri.
Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
420 Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si verò est unctum qui rectè ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum; mirabor si sciet inter-
425 noscere mendacem, verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. Clamabit enim, Pulchrè, Benè, Rectè:
Pallescet super his: etiam stillabit amicis
430 Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,

Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent, 435
An ſit amicitiâ dignus. Si carmina condes,
Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quinctilio si quid recitares, Corrige, ſodes,
Hoc, aiebat, & hoc. Meliùs te poſſe negares,
Bis terque expertum fruſtra: delere jubebat, 440
Et malè tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles,
Nullum ultrà verbum, aut operam inſumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua ſolus amares.
Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes, 445
Culpabit duros, incomptis allinet atrum
Tranſverſo calamo signum, ambitioſa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit;
Fiet Ariſtarchus, nec dicet: Cur ego amicum 450
Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducent
In mala, deriſum ſemel, exceptumque siniſtrè.
Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Veſanum tetigiſſe timent, fugiuntque poëtam, 455
Qui ſapiunt; agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
Iu puteum foveamve; licet, Succurrite, longùm
Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet. 460
Si curet quis opem ferre, & demittere funem;
Quî ſcis an prudens huc ſe dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum: Deus immortalis haberi

465 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. Sit jus, liceatque perire poëtis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.
470 Nec satis apparet cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus. Certè furit, ac velut ursus,
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
475 Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo;
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

IN LUDOS SECULARES

POLYMETRUM

SATURNIUM.

PROLOGUS.

Propositâ argumenti dignitate, Poëta animos ad audiendum comparat.

Odi profanum vulgus, & arceo.
Favete linguis : carmina non priùs
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.

ALTERA PARS.

HYMNUS AD APOLLINEM.

Rogat Apollinem Chorus uterque, ut seculare carmen probet ac tueatur.

Dive, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, & Trojæ propè victor altæ
Phthius Achilles,

Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremendâ
Cuspide pugnax.

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro;
Procidit latè, posuitque collum in
Pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, malè feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam;

Sed palam captis gravis, heu! nefas heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo:

Ni tuis victus Venerìsque gratæ
Vocibus Divûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.

Dòctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.

PARS TERTIA.

Hortantur se mutuò pueri ac puellæ ad celebrandas Apollinis ac Dianæ laudes.

CHORUS PUERORUM.

DIANAM teneræ dicite virgines.

CHORUS PUELLARUM.

Intonsum, pueri, dicite Cynthium.

UTERQUE CHORUS.

Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.

CHORUS PUERORUM.

Vos lætam fluviis, & nemorum comâ,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Sylvis, aut viridis Cragi.

CHORUS PUELLARUM.

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetrâ,
Fraternâque humerum lyrâ.

CHORUS PUERORUM.

Hæc bellum lacrymosum,

CHORUS PUELLARUM.

hic miseram famem

Pestemque

UTERQUE CHORUS,

a populo & principe Cæsare in

Persas atque Britannos

Vestrâ motus aget prece.

PARS QUARTA.

PÆAN

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Preces pro imperii & imperatoris incolumitate.

UTERQUE CHORUS.

PHŒBE, sylvarumque potens Diana,
Lucidum cæli decus, o! colendi
Semper & culti, date quæ precamur
Tempore sacro;
Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

CHORUS PUERORUM.

Alme sol, curru nitido diem qui
Promis & celas, aliusque & idem
Nasceris, possis nihil urbe Româ
Visere majus.

CHORUS PUELLARUM.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari.
Seu Genitalis:
Diva, producas sobolem, patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege maritâ.

UTERQUE CHORUS.

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro totiesque gratâ
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse, Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spiceâ donet Cererem coronâ:
Nutriant fœtus & aquæ salubres
Et Jovis auræ.

CHORUS PUERORUM.

Condito mitis placidusque telo,
Supplices audi pueros, Apollo,

CHORUS PUELLARUM.

Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas.

UTERQUE CHORUS.

Roma si vestrum est opus, Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares & urbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas, patriæ superstes,
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis.
Di probos mores docili juventæ,
Di senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis,
Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terrâque manus potentes
Medus, Albanasque timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper & Indi.

Jam Fides, & Pax, & Honos, Pudorque
Priscus, & neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.

CHORUS PUERORUM.

Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus;
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque, felix
Alterum in lustrum meliusque semper
Proroget ævum.

CHORUS PUELLARUM.

Quæque Aventinum tenet, Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet; & votis puerorum amicas
Applicet aures.

UTERQUE CHORUS.

Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus & Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes.

EPILOGUS,

AD PUEROS AC PUELLAS.

Admonet poëta ut ſuperiora carmina ritè recitent.

SPIRITUM Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poëtæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium ſervare pedem, meique
Pollicis ictum;
Ritè Latonæ puerum canentes,
Ritè creſcentem face noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Volvere menſes.
Nupta jam dices: Ego Dîs amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

INDEX
IN HORATII CARMINA,

Secundùm litterarum seriem digestus.

A

B

C

D

E

F

H

I, J

L

M

N

O

P

V, U

Finis indicis Alphabetici.

Litteræ quibus impressus est hic Liber, a P. S. FOURNIER juniore incisæ sunt.

INDICULUS AUCTORUM,

QUOS in lucem edidit J. BARBOU, quorumque Editio locupletatur tum egregiis diagrammatibus, tum emendatissimis viticulis, exaratis a celebratissimo D. COCHIN, aliisque celeberrimis Magistris.

Catullus, Tibullus & Propertius, *in*-12.
Lucretius, *in*-12.
Virgilius, 2 *vol. in*-12.
Horatius, *in*-12.
Juvenalis & Persius, *in*-12.
Phædri & Aviani Fabulæ, *in*-12.
Martialis Epigrammata, 2 *vol. in*-12.
Plauti Comœdiæ, 3 *vol. in*-12.
Pub. Ovidius Naso, 3 *vol. in*-12.
Lucani Pharsalia, *in*-12.
Cæsaris Commentaria, 2 *vol. in*-12.
Cornelius Nepos, *in*-12.
Sallustius, *in*-12.
Velleius Paterculus, *in*-12.
Eutropius, *in*-12.
Quintus Curtius, *in*-12.
Cornelius Tacitus, 3 *vol. in*-12.
Justinus, *in*-12.
Titus Livius, 7 *vol. in*-12. 1775.
Ciceronis Opera, 14. *vol. in*-12.
Encomium Moriæ ab Erasmo, *in*-12.
Selecta Senecæ philosophi Opera, *in*-12.

Bezæ, Mureti & J. Secundi, Juvenilia, *in*-12.
Sarcotis, carmen, P. Maſenio Auct. *in*-12.
Sarbievii, (Casimiri) Carmina, *in*-12.
P. Desbillons Fabularum libri decem, *in*-12.
Vanierii Prædium ruſticum, *in*-8. 1774.
Plinii Epiſtolæ & Panegyricus Trajano dictus, *in*-12.
Novum Jeſu Chriſti Teſtamentum, *in*-12.
Imitatio Chriſti, ex recensione J. Valart, *in*-12.

Reliqui Auctores singulis annis ab eodem Bibliopolâ prelo ſubjicientur.